

HAIZE

euskara ikasten ari garenon aldizkaria

2002ko uztaila
327. Zenb.
2,45 € (B.E.Z. barne)

Elvis bizirik dago

Gaurero:
Usurbilen
uda-pasa

Elkarrizketa:
Berri Txarrak
taldea

Interesgunea:
Itzalaren
esanahia

IKASTUNITATEA
BADATOR TROPELA!

Gure a

ERREDAKZIOA:
Iñaki Ugalde
Ion Imanol Iturriz
Eskarne Lopetegui
Esther Isasa
Juan Miguel Gutiérrez

DISEINU ETA MAKETAZIOA:
Zirrimarra/Truke
(Andoain-Beasain)
MARRAZKIAK:
Josexo Sastre
Iñaki G. Erro (wentxi)

INPRIMATEGIA:
GERTU
Oñati, Gipuzkoa

LEGEZKO GORDAILUA
BI- 2251/81
ISSN: 0212-6788

Autonomi Elkarteko Administrazio
Orokorra
HABE
www.habe.org
Tel. 943 02 26 00
Faxa: 943 02 26 01
e-mail: argitalpenak@habe.org
Harpidetzak: harpidetzak@habe.org

6 SAREAN 7 GAURGERO MOTZEAN

- ### 8 GAURGERO
- Nola ikasten da igeri egiten?
 - Usurbilen uda-pasa
 - Elvis bizirik dago

15 INTERESGUNEA

Itzalaren esanahia

23 HAMAIIKA TRIKIMAILU

Toti Martinez de Lezea

24 ELKARRIZKETA

Berri Txarrak: "Amorruea erakutsi behar denean, erakutsi egiten dugu"

27 BIZILEGE APARTAK

James Brown

28 IPUINA

Atarrabi

30 ZINEA

Errealitatearen alde ezkutua

32 KULTURONTZIA

- Herri musikaren txokoa
- Andoni Urrestarazu Landazabal, *Umandi*

36 SALTSAN

Nola aukeratu terrazan edo balkoian jartzeko loreak eta landareak?

37 DENBORA-PASAK

41 IKASLEAREN KOADERNOA

Habe @ldizkarian ikusgai

HABE
Helbide honetara bidali behar da:
HABE aldizkaria
Vitoria-Gasteiz kalea, 3
20018 DONOSTIA

Erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del
EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Formulario honetako datuak fitxategi automatizatu batean bilduko dira, HABE aldizkaria jasotzeko eskabideak kudeatu ahal izateko. Fitxategi datuetara sartzeko, datuok aldatu eta deuseztatzeko eskubidea erabili nahi izanez gero, HABEra jo dezakezue: Vitoria-Gasteiz kalea, 3-6. 20018 Donostia.

HARPIDETZA-ORRIA

Izen-deiturak:.....
Zein euskaltegitan ari zara ikasten?.....
Identifikazio Fiskalaren Kodea / Nortasun-agiria:
Helbidea: Telefonoa:
Herria: Posta-kodea: Probintzia:
Posta elektronikoa
HABE aldizkaria jaso nahi dut etxean. (Urtean 11 ale: 21,28 €). Euskaltegi bateko ikasle bazara, harpidetza 10,64 €.
Honela ordainduko dut:
☐ HABEren izenean luzaturiko txeki bidez
☐ Transferentzi bidez (kutxa 2101.0381.01.0003069002)
☐ Kontu korrante bidez: Bankua edo Aurrezki Kutxa:
Sukurtsala: K.D.:
Zenbakia:

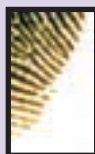
OHARRA: Egin daiteke harpidetza HABENET-en bidez ere: www.habe.org

Zure txokoa

Oporretan bazaudete ere, har ezazue tartetxo bat gure erredakzioan jaso ditugun idatzi hauek irakurtzeko, merezi du eta.

Hasteko, Pasaiaiko Udal Euskaltegitik jaso dugun idatzi bat:

BARNETEGIA EUSKARAREN MUGAK HAUSTEKO

Barnetegia da ikasle askoren euskara-iturri fresko bakarra. Euskaltegiaren barruko muga estuetan, ezin da beti freskotasun hori lortu. Lehorra eta elkorra da, onenean, Euskaltegiaren luze-zabala. Hemendik kanpo, berriz, euskararen ur-jario urria aurkituko dute Pasaiaiko ikasle askok, erdal giro itogarrian bizi baitira hauek oro har.

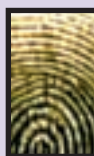
Abaltzisketa bezalako herri batean barnetegia antolatzea ez da euskaraz egun pare bat bizitzeko aukera soil. Hau bezalako herrietan giza eremu hori euskararen espazio soziala eta kulturala ere bada, ikasten ari diren hizkuntza-aren berezko habitat naturala. Erdal gune eta giro erdaldu-netik atera ez den ikasle asko ibiltzen da euskara ikasi nahian, eta hauentzat gauza berria eta erakargarria da neurri batean euskara berezko hizkuntza naturala den espazio geografiko batean kokaturik ikustea. Euskara ez da, esperientzia honen ondorioz, nola edo hala ikasi behar den hizkuntza bakarrik. Berezko habitat horretan giza harremanen sortzaile eta bitarteko dela ikusten dute, komunikazio-harremanetan funtzio sozial eta kulturala betetzen duen hizkuntza bizia. Eta errealitate horren ohar-mena oinarritzko datua da erdal giroko ikaslearen kontzientzia.

Barnetegiaren funtzioa, beraz, euskaraz jarduteko aukeraz haratago doan eginkizuna dugu. Ikasten ari diren hizkuntza beronen kultura eta gizarte-harremanetan aurrez aurre eta ahoz aho entzun eta erabiltzeko aukera bikaina. Arrazoi hauek eraginda ekin diogu lan honi. Eta ekin diogunez, jarraitzeko asmotan gara, aurtengoaren emaitza oso emankorra izan delako. Euskararen emaitzak zerikusi handia du, izan ere, hizkuntza horren testuinguru egokiarekin, eta filosofia honetan oinarriturik segituko dugu abiatutako bidean.

Pasaiaiko Udal Euskaltegia

Jarraitzeko, berriz, posta elektronikoz jaso dugun mezu bat. Aurreko batean bezalaxe, esan behar dugu erantzun diogula, gure IKASLEAREN GUNEAn dauden baliabideen berri emanez. Baina, gainera, oinarritzko hiztegi bat argitaratzeko ideia eman digu. Laster izango duzue honen berri aldizkarian.

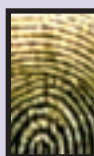

Busco herramientas para aprender

Distinguidos señores, necesito saber dónde puedo encontrar las herramientas básicas para aprender

Euskara: Diccionarios, Libros de Gramática y Léxico del idioma. Si hay versiones en la red que sean gratuitas y puedan descargarse, mejor. Si no, necesitaría títulos, autores y editoriales donde pueda remitirme. Si hay algún sistema de enseñanza que incluya audio también sería interesante. Gracias de antemano y saludos.

Xabier T.

Kaixo, HABE aldizkariko lagunak:

Badira hilabete batzuk IKASLEAREN GUNEAn goi-mailako ariketak eskainiko zenituztela esan zenu-tela, baina askotan sartzen banaiz ere, ez dut arrastorik ere ikusi. Non dira? Mesedez, erantzun erotu baino lehen. Eskerrik asko.

Mikel, Barakaldo

Arrazoi duzu, Mikel, eta agindutakoa zor den neurrian, barkamena eskatu beharrean gaude. Izan ere, oraintsu arte ezin izan ditugu zuk aipatu ariketak interneten eskaini. Badakigu aitzakia itxura hartuko diozuela, baina ez da uste bezain erraza gertatu modu interaktiboan jar-tzea eta nahi gabe ere, luzatu egin da aurrez pentsatuta geneukan epea. Baina orain bai, IKASLEAREN GUNEAn sartzen bazara, ZEURE EUSKARA JANTZI izeneko pilota-ren gainean klik egitea nahikoa da ariketak bistaratzeko. Espero dugu probetxugarriak izatea.

Zure txokoa da hau, idatziguzu!

Euskaltegiak irradi-jolasean

Bartzelonako ikasleak txapeldun!

Euskaltegien arteko II. Txapelketaren azkena iritsi zen. Final handian aurrez aurre aritu ziren Basauriko Bolintxu euskaltegia eta Bartzelonako hizkuntza eskolako ikasleak.

Egun berezi honetarako toki berezi bat aurkitu nahi eta Donostiako Jareño aretoa aukeratu genuen. Finalak ia saio osoa hartu zuen eta ez zen gutxiagorako izan. Epaimahaia bera ere berezia izan zen. Proba bakoitzarekin ha-

rremana zuen pertsona ezagunak aukeratu genituen: Olatz Beobide aktorea, Aitor Furundarena musikaria, Mertxe Ezeiza irrati-esataria eta J.F. Zinkunegi "Kinku" HABEko teknikaria gure artean izan ziren. Saioa musikaz zipriztindu zuena berriz Asier Serrano izan zen, bere azken diskoko kantuak eskainiz.

Giro ezin hobean jardun genuen guztiok. Bai Jareñoako Gazteszena aretoan izan ziren guztiak eta bai kaleko proba egitera irten ginenok ere. Bolintxu euskaltegitik autobuskada bat ikasle-irakasle etorri ziren eta Bartzelonatik aldiz ia hogeiren bat lagun. Baina ez zen kopuru kontua izan finala, ez, ez... esfortzu handia egin zuten ikasle bartzelonarrekin Kataluniatik etortzeko. Laneguna izanik nahi baino gutxiagok parte hartu zuten finalean baina bukaeran ikusi zenez, lana bikain egin zuten eta merezimendu osoz izan ziren txapeldunak. Bizkaitarrek halaxe onartu zuten.

Ikasleek ohiko lau probak gainditu behar izan zituzten. Esketxa, irratsaioa, kaleko proba eta abestia. Azken honetan koreografiak eta moztarreak ere ikusi ahal izan genituen. Pare-parean izan ziren bi taldeak. Kaleko proban esaterako gustukoak zuten abestia abestuko zuten pertsonak aurkitu behar zituzten eta hor berdintsu aritu ziren bi taldeak. Erabakia barruko probetan hartu zen. Eta epaileen arabera kataluniarrek izan ziren nagusi.

Eta aurtengoak, kitto. Bigarren edizioa amaitu da eta hirugarrena izango den edo ez itxaron egin beharko dugu. Hemendik gure eskerrik beroenak eman nahi diegu parte hartu duten euskaltegi guztietako ikasle, irakasle eta Euskadi Irratiari. Besarkada handi bat eta hurrena arte.

UDAL
EUSKALTEGIAK

☐ ZEHAR
☐ HERRIOLOGIA
☐ EKATUTZA
☐ LANEA
☐ KAMPAINA

Udal Garbaituen webgune honak
 zurekin bat egiten duen
 informazioa zuretzat prestatuta
 dago. Zure udalaren
 berri jakin duzun guztia ere
 bertan aurkitu dezakezu.

Gaurgo motzean

Beti bezala, INTERESGUNEA sailean jorratzen dugun gaia-
rekin zerikusia duten berri bitxiak ekarri ditugu hona.
Oraingoan argia, itzala eta eguzkia dira protagonista.

1

Lantokiko **argiztapen eskasak** osasun-arazo asko **eragin** dezake. Amerikako Estatu Batuetako *Steelcase* enpresaren lana ikerketak egitea da, eta horietako baten arabera inkestak %66k **ondoezak jasaten** dituztela azaldu dute: begietako **nekea** eta buruko mina. Ikerketa horretan ikusten da argiztapen onak %86an **areagotzen** duela langileen energia pertsonala eta %75ean produktibitatea.

2

Sare bat eta pilota besterik ez da behar zelaian edo hondartzan partidaren bat edo beste jokatzeko. Baina, zer egin gaez jokatu nahi bada? Ez da hemendik aurrera inolako arazorik izango. Oso erraza izango zaie zaleei kirol hori **ilunpetan** praktikatzea. Aski dute sarea eta pilota fluoreszenteak izatea. Horretarako, 15 ampereko **argindar-sorgailu** bat eskuratu beharko dute *Glow in the Dark* ekipoa martxan jartzeko eta argi beltzak jartzea pista, sarea eta pilota argitzeko. **Elastiko** fluoreszenteak eta pintura ekipoen salneurriaren barruan sartuta daude.

3

Panpina horrek **istilu** asko sortu du salgai jarri zen unetik bertatik. Urtea joan da merkatuan salgai jarri zenetik, eta liskar-iturri bihurtu da askoren artean. Azpian dagoen eztabaida hau da, **eguzki-izpiek** gizakiaren **larruazalean** eragiten duten arriskua. *Bronzoline*, horixe da jostailuaren izena, lagungarri pedagogikoa dela diote horren aldekoek, ze horrekin konturatu egiten direla eguzki-izpien arriskuaz. Izan ere, **etzaulkia** eta eguzkitarako betaurrekoekin batera, krema **babeslea** ere bai baitu jostailuak.

Baina **alderantzizkoa** da beste batzuen iritzia, eta **beltzarantzearen** aldeko kulturaren apologia dela diote, eta hori gaizki dagoela, ze ondorio txar asko eragiten baititu larruazalean, **minbizia** sortzeraino. Hara non sortu den sekulako zalaparta bazterretan. Oraingoan, Interneten inolako arazorik gabe eros daiteke jostailu hori, adibidez helbide honetan: www.family.go.com

Berri bakoitzeko izenbururik egokiena aukeratzen saia zaitez:

1. a) Buruko minez, b) Argiztapen txarra eta buruko mina, c) Langileen energia pertsonala
2. a) Boleibol-partidak ilunpetan, b) Elastiko fluoreszenteak, c) Zer behar da boleibolean aritzeko?
3. a) Panpinaren aldeko eta aurkakoak, b) Beltzarantzearen apologia, c) Eguzkitan **belzten** den panpina

Dena dela, zalantzarik baduzu, jo 39. orrialdera.

ALDERANTZIZKO.- *Opuesto/a.*

AREAGOTU.- *Handiagotu.*

Aumentar.

ARGINDAR-SORGAILU.-

Generador de electricidad.

ARGIZTAPEN.- *Iluminación.*

BABESLE.- *Protector/a.*

BELTZARANDU.- *Broncearse.*

BELZTU.- *Ponerse moreno/a.*

EGUZKI-IZPI.- *Rayo de sol.*

ELASTIKO.- *Camiseta.*

ERAGIN.- *Ocasionar.*

ESKAS.- *Deficiente.*

ETZAULKI.- *Tumbona.*

ILUNPETAN.- *En la oscuridad.*

ISTILU.- *Liskarra, eztabaida. Follón.*

JASAN.- *Sufrir.*

LARRUAZAL.- *Piel.*

MINBIZI.- *Cáncer.*

NEKE.- *Fatiga.*

ONDOEZ.- *Malestar.*

Gaur

Nola ikasten d

Garai batean bezala? Galdera horiek, eta beste batzuk, egin dizkiegu hainbat ikasle eta irakasleri. Batzuek igeri egiten ikasten, edo **trebatzen**, besteak, ordea, irakasten. Horretan ari ziren gu iristean, Hernanin, herriko igerilekuan. Haien aldameanean, **bere kasa** ikasitako beste hainbatekin ere hitz egin genuen.

Arantxa Urbietta (Irakaslea)

Alde handiak daude nola irakasten den gaur egun eta nola garai batean. Lehen ez zegoen ezer, kortxozko **ohola** besterik. Orain koltxonetak daude, baita ur azpian ez **irris-tatzeko** alfonbrak ere, **txirristak**, era askotako oholak... Eta alderik

handiena da orain, umeekin batez ere, asko jolasten dela uretan. Jolasen bidez ikasi. Nik neuk, berriaz, Kontxan ikasi nuen, Alde Zaharrekoa naiz. Egia da han ere jolastuz ikasi nuela. Jolasa oso inportantea da, material bat hartu ordez hartzen duzu beste bat, eta badirudi jolasa aldatu egin duzula. Ez zabiltza denbora guztian gauza bera egiten.

Mikel Fernandez (Irakaslea)

Nik neuk noiz ikasi nuen ez dut gogoa, baina ikusita bai. Orain ez da inor kanaberarekin buruan jotzen. Eta asko **erreparatzen** zaio materialari: haurrak gauza politak ikus ditzala, ez beldurgarriak, beldurrak gutxi batzuk **estu hartu** arren. Ikastaroak onak dira beldurra kentzeko, umeak ikusten duenean **kapaza** dela, desagertu egi-

ten da beldurra. Eta **eginahalak** eginda ere, beldurtzen segitzen badu, gurasoekin batera ekartzen dugu umea larunbatetan, igerileku txikian ibiltzeko.

Andoni Lorán

Eskolatik etortzen gara urtero, astearte eta ostegunetan. Ni igerilekuan hasi nintzen, eta ez zait inporta bakarrik etortzea. Asteburuetan etortzen naiz batzuetan eta ondo pasatzen dut.

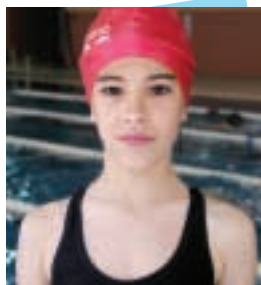

Josu Azabal

Nik itsasoan eta igerilekuan ikasi dut. Bietara joaten naiz, eta bietan pasatzen dut ondo. Asteburuetan lagunekin ibiltzen naiz igerilekuan, baina lagunik gabe ere gustura aritzen naiz.

Eduarne Garcia

Txikitan ikasi nuen, igerileku txikian. Igeri egin, eta listo! Eskolatik etortzen ginen, guraso eta guzti. Sei urterekin edo horrela pasa nintzen igerileku handira. Baina lagunik gabe ez zait gustatzen igeri egitea, aspertu egiten naizelako. Lagunik gabe ez nukeen ikasiko igeri egiten.

Maitane Andrés

Txikitatik hasi nintzen, osabarekin, hemengo bi igerilekuetan, handian eta txikian. Eskolakoekin ere etortzen nintzen, eta ikastaroak ere egin ditut, eskolaz aparte. Bost ikastaro egin ditut. Baina ikastaroetan betaurrekoekin ibiltzen ginen, eta hemen, berriaz, gabe.

Koro Arabaolaza

Nik gurasoekin ikasi nuen, hondartzan. Txikitan, Donostian. Hasieran flotagailua eramaten genuen, gero kendu, eta aurrera. Inoiz ez diot urari ikararik izan. Eta ez dut inoiz ikastarorik egin.

A small, square photograph of a man with dark hair, smiling broadly while sitting in a swimming pool. He is wearing a dark swim cap and a watch on his left wrist. The background is dark and out of focus.

Nik Urumea ibaian ikasi nuen sei-
-zazpi urterekin. Lagunekin joaten
ginen udan. Arropa garbitzeko
garbitoki batzuk daude, **zubi**
eskegi baten ondoan, eta handik
a ez bazenekin igeri egiten, hantxe
n ohitura hondartzarako, eta **aska**-
batsalde-pasa. Gero, alaba hasi zen
ni harekin batera etortzen nintzen.
ean ezin nuen igerilekua bere luze-
ze egiten ditut. Eta alabak aholkuak
a horrela...

Niri bakarrik ibiltzea gustatzen zait lagunekin baino gehiago. Ez naiz aspertzen. Aitaxorekin joaten naiz itsasora. Ez dut flota-gailurik eramaten. Oraintxe hasi naiz ikasten.

Sei urte ditut. **Aspaldi** ikasi nuen igeri egiten. Bosgarren ikastaroa egiten ari naiz, baina itsasora askotan joaten naiz aita-txorekin. Nahiago dut hondartzan aritu igerilekuan baino, eta bakarrik. Ez naiz aspertzen. Bi ordu inguru ibiltzen naiz.

Sei urte ditut. Ikastolarekin etortzen naiz ikastera. Lagunekin hobeto pasatzen dut bakarrik baino. Igerilekuan politena tranpolina da, askotan egiten dut salto. Surfa ere gustatzen zait.

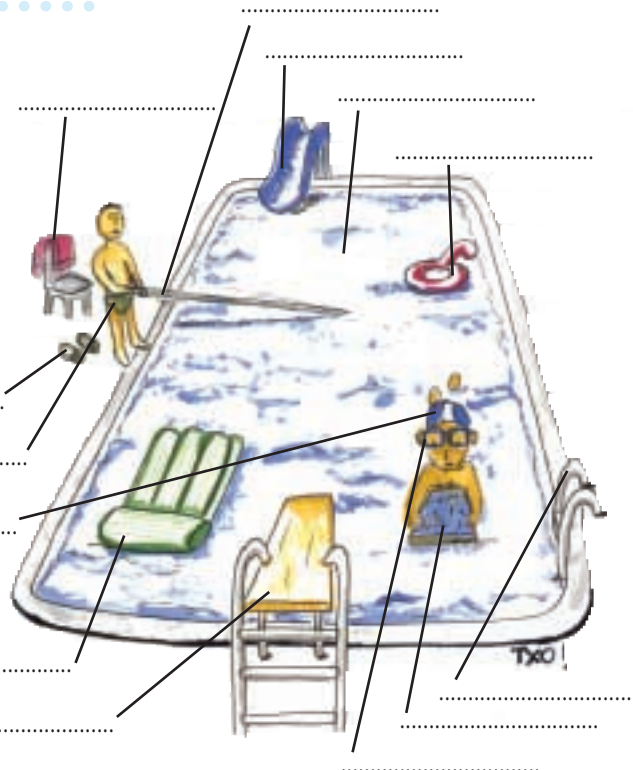
Orain artekoei segida eman eta idatz ezazu zuk erantzungo zenukeena.

Zure argazkia

Jarri hitz bakoitza dagokion tokian:

TXIRRISTA	BAINU-TXANO
OHOLA	BAINU-JANTZIA
FLOTAGAILUA	URETAKO BETAURREKOAK
IGERILEKUA	TOALLA/ESKUOIHALA
KOLTXONETA	TXANKLETAK
TRANPOLINA	ESKAILERAK
KANABERA	

Zalantzarik baduzu, jo 39.orrialdera.

ERREPARATU.- Aintzat hartu, begiratu.

IRRISTATU.- Labaindu. *Resbalar.*

ZUBI ESKEGI.- *Puente colgante.*

Haurtzaroko oroitzapenak

Honatz agindutakoa ekaineko alean. Orduan Fernando Morilloren oroitzapenak ekarri genituen tarte honetara. Oraingoan, berriz, Antton Aranbururen ganbaran **aztarrika** hasita jaso ditugunak; berak dioen bezala, **armiarma-sareak** estali edota pipiak jan gabe utzitakoen artean aurkitutakoak eskainiko dizkizuegu.

Usurbilen uda-pasa

Antton Aranburu

*"Berriro igo nauzu ene mendira
oroigarri zaharrei maitez begira"*

Xabier Lizardi

Ume ginenekoak jakin nahi! Tokitako amonaren etxeko ganbaran hasi behar dut kontu haiek denak berritzen! **Izan, izan ginea**, eta kitto! **Umegorri** batzuk besterik ez, kale-umeak, goizetik gauera hara eta hona.

San Joanekin batera hasiko ginen. **Zakar-garraio** behintzat aurrena, surik handiena nork egin, eta horrenbestez, gure arteko lehen mutur-jokak elizaldetar eta kalexartarren artean, aurrez bildutako zakarrak elkarri lapurtzen hasita. Puntapax-en egiten genituen bakeak gero, hango errekan **igeri egitera joanda**.

Eguzki eta beroari ihesi, sagastiak ziren batik bat gure **babesleku**. **Haiek arbola-astinduak** eta haiek sagar-janak!, atzetik baserritarren bat mehatxuka ez bagenuen behintzat. Alegia, beti lapurretan gu, eta sagarrak bezala gerezi, udare, **aran**, melokotoi, **hurra**, **mizpira** eta gainerakoak.

Baina sagastia bezain **aterpe** goxo trenbidea eta, bereziki, bertako tunela genuen. Trenak pasatzen ematen genituen arratsalde osoak tunelean sartuta. Hamaika tren eta **merkantzia** igarotakoak, **arriskuak arrisku**, tunelaren barneko zuloetan babestuta.

Kiroletan, berriz, goiko plaza eta beheko plaza, biak geuretzat, eta hauez gainera, **kontzejupea** eta **zimitorioa**. Pilota eta batez ere futbola zen gurea. **Kosta ahala kosta**, txokolate-tabletetan ezkututzen ziren futbolistak izan nahi, haiek bezain **ospetsu**. Baina haien albumak nork bete? **Gizajoak gu!**, txorixo-panplona nahi meriendatzeko, eta txokolatea jatea beste erremediorik ez **albuma beteko bazen**. **Ez alferrik**. Azkenean, ez txorixo eta ez futbolista.

Gainerakoan, **buleketan**, katean, **azkeneketan** eta, **boladak** zirenean, kaniketan, **txibetan** edo **uztaiarekin** korrika ibiltzen ginen. Baita **"mix-mix"ean** ere, "mix-mix, kalamix, bibian, trolian, trujun, trajan prixt" esan eta elkarri pilota harrika botaz. Kontzejupe eta zimitorioan, berriz, karta-jokoak agintzen zuen; lurrean eseri eta **musean** jotake, Pantera Negra, Jabato edo El Capitan Trueno tebeoak **eskuera genituela**.

Telebista ere iritsi zen halako batean, eta lehenengoa, **arte**an herri osoan bakarra, goiko sakristian jarri ziguten. **Auskalo** zer ikusteko, baina gutxienez Bahamontes eta Loroñoren atzetik, Buelta-Frantzia jarraitzeko behintzat bai.

Esandako hauek guztiak eta gehiago ere aurkituko nituzke, esan bezala, nire haurtzaroko ganbaran aztarrika hasiz gero, baina oroigarri asko eta asko armiarma-sareak

estalita ez bada, **pipiak erdi-janda** daude. **Larri ibili** denak ere ondo-rengo urtetako San Joan suarentzat **izaten!**

Aurreko hilabetean hasitako lanari heltzeko pronto al zaude? Has gaitezen bada!

1.- Bai Fernando Morillo ekaineko alean, bai Antton Aranburu ale honetan haurtzaroko oroitzapenez aritu dira. Baina, bien lanen artean alderik sumatu al duzu? Ba al dute ezertan antzik?

Biak umetan nolakoak ziren esaten hasi dira. Baina gero kontaketa desberdin garatzen dute. Lehenak oroitzapen bati heltzen dio; eta bigarrenak, berriz, gogoan gordetzen dituen garai hartako azio, jolas, kirol, irakurgai eta abar deskribatzen dizkigu.

Irakurgaian barrena ibili ondoren, zer jasoko zenuke atal bakoitzetik? Guk jasotakoak ikusi nahi badituzu, jo 39. orrialdera.

Azioak:
Kirolak:
Jolasak:
Tebeoak:
Meriendak:

2.- Osagai hauek banaka hartuta ere, bakoitzari zerrendak eransten dizkio azalpenak ilustratzeko aldera.

Baina, testua ez da zerrenden bilduma bat, ez horixe! Azpimarra ezazu osagai hauek guztiak josteko erabiltzen dituen moldeak. (Zalantzarik sortu bazaizu jo 39. orrialdera. Bertan hainbat argibide aurkituko dituzu eta)

3.- Bi irakurgaiak eskuartean izanik, gustukoena eredu hartu eta idatziguzu gogoan gordetik dituzun haurtzaroko oroitzapenak. Horretarako aukeratu bi eskemetako bat::

Morillo-ren eskema: ☐

Nolakoa zinen umetan
 Pasadizoa aukeratu: noiz eta non
 Gertakaria azaldu
 Nolakoa izan zen definitu
 Eta zergatik duzun gogoan adierazi.

Aranbururen eskema: ☐

Nolakoa zinen umetan
 Azioak:
 Kirolak:
 Jolasak:
 Tebeoak:
 Meriendak:
 Eta borobiltzeko umore pixka bat.

Nire haurtzaroko oroitzapenak 19..... (e)ko udara

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zure izena:

ALBUMA BETEKO BAZEN.- *Si se quería llenar el álbum.*

ARAN.- *Ciruela.*

ARMIAARMA-SARE.- *Tela de araña.*

ARRISKUAK ARRISKU.- *A pesar de los riesgos.*

ARTEAN.- *Hasta entonces.*

ATERPE.- *Refugio.*

AUSKALO.- *Batek daki. Véte a saber.*

AZKENEKETAN.- *Haur-jolas bat.*

AZTARRIKA.- *Escarbando.*

BABESLEKU.- *Refugio.*

BOLADA.- *Temporada.*

BULEKETAN.- *Haur-jolas bat.*

ESKUERAN EDUKI.- *Tener a mano.*

EZ ALFERRIK.- *En vano, fue inútil.*

GIZAJOAK GU! - *¡Pobres de nosotros!*

HAIEK ARBOLA-ASTINDUAK! - *¡Qué manera de sacudir los árboles!*

HUR.- *Avellana.*

IGERI EGITERA JOAN.- *Ir a nadar.*

IZAN, IZAN GINELA.- *Sí, que fuimos, de que fuimos, fuimos.*

KONTZEJUPE.- *Kontzeju edo udaletxe-azpia.*

KOSTA AHALA KOSTA.- *A toda costa.*

LARRI IBILI...IZATEN! - *¡Quién sabe si no serán! ¡A lo mejor serán!*

MERKANTZIA.- *Merkantzia garraiatzen zuen tren. Tren mercancías.*

MIX-MIXEAN.- *Haur-jolas bat.*

MIZPIRA.- *Níspero.*

MUSEAN.- *Jugando al mus.*

OSPETSU.- *Famatua.*

PIPIAK ERDI-JANDA.- *Medio comido por la polilla.*

SANJUANEKIN BATERA HASI.- *San Juan festetan hasi.*

TOKITAKO AMONAREN ETXEKO GANBARAN HASI.- *Urrutiko edo aspaldiko kontuekin hasi.*

TXIBETAN.- *Jugando a la peonza, a chivas.*

UME GINENEKOAK.- *Ume-garaiko kontuak.*

UMEGORRI.- *Crío, chaval.*

UZTAI.- *Aro.*

ZAKAR-GARRAIO.- *Llevando broza.*

ZIMITORIO.- *Elizataria. Pórtico de la iglesia.*

Aurtengo abuztuaren 16an 25 urte bete-ko dira Elvis Presley hil zela. Heriotzari **muzin egin** eta oraindik ere gure artean dagoela frogatzen duten arrazoi asko aurkitu eta zuentzat idatzi ditugu.

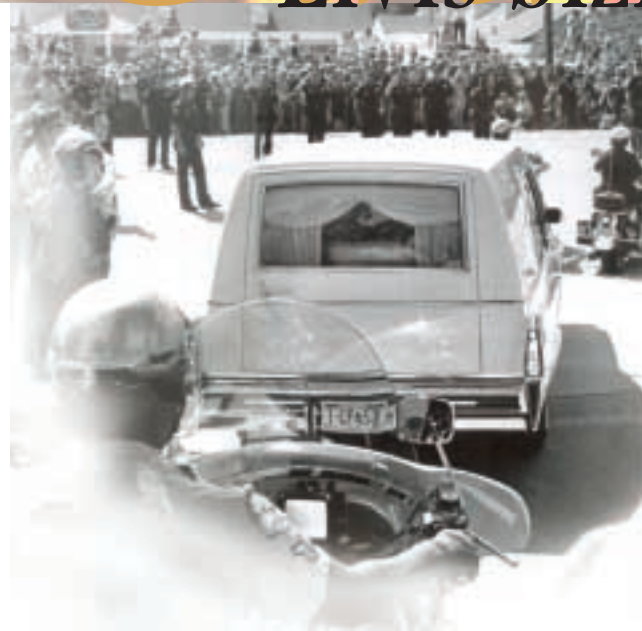
Elvisen bizitza

Elvis Aaron Presley Tupelon (Mississippi) jaio zen 1935eko urtarrilaren 8an bere anaia **bikia** Jesserekin batera, nahiz eta azken hau ordu gutxi batzuk beranduago hil zen. Gurasoak **nekazariak** ziren eta 10 urte bete zituenean oparitu zioten bere lehen gitarra. Semeak bizikleta nahi zuen, baina garestiegia zen familiaren ekonomiarako. Urte hartan bertan abestu zuen lehen aldiz publikoaren aurrean lehiaketa batean. Bigarren postua lortu zuen: 5 dolar eta jolas-parkeko atrakzio guztietan ibiltzeko eskubidea.

Rock and roll-aren Errege

- *Rock and roll* musikak aurreko guztiarekin puskatzea adierazi nahi zuen.
- Belaunaldi berri baten sinbolo bihurtu zen Elvis Presley, **bihurria** zen, denen eta guztiaren aurka zegoena.
- Beltza ez izan arren, **maisuki** interpretatzen zituen *gospel*, *spirituals*, *rythm & blues* estiloak.
- Bere ahotsaz ikaragarritzko inflexioak egiteko gauza baitzen.
- Gorputz elektrikoa zuenez, mugitzeko modu probokatzailak sexu-grina pizten zuen.
- Gazteentzat abesten zuen gaztea zen Elvis. 60ko bake mugimenduak Elvisengan ere izan zuen eraginik.
- Ez zekien apenas musika-tresnarik jotzen, ez zituen kantatzen zituen kantak konposatzen, baina mugitzeko zuen moduak eta ahots paregabeak 50eko **mutirikeriaren** ikur bihurtu zuten.

II. Munduko Gerra bukatuta, aita lanik gabe geratu zen eta Memphisera joan zen familia osoa. Elvis 16 urterekin hasi zen lanean, kamio-gidari, orduko dolar bat inguru irabazten zuela.

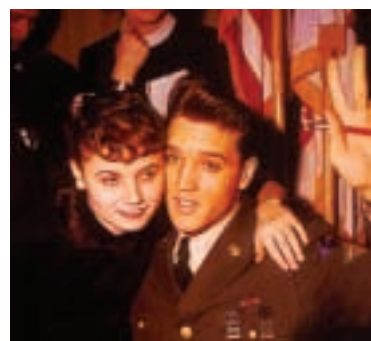
19 urterekin bere amari disko bat oparitzea bururatu zitzaion. Memphiseko kabina batean grabatu zuen **zenta-bo** batzuen truke. Oso gustura ez eta diru gehixeago gatzatzea erabaki zuen *Sun Records Company*n. Han grabatu-ko du *My Happiness* abestia. Bertako idazkaria zen Marion Keisker andreak kopia bat gorde eta Sun Records-eko bulegoetan ate-joka ibili ondoren, WMPS irratia eta Dewey Philips discjockeyari esker Elvisen lehen disko komertziala grabatzea lortu zuten: *That's All Right Mama/Blue Moon of Kentucky*. 1954ko uztailaren 6a zen, bere karreraren hasiera.

1955ean RCA konpainiarekin lan egitea erabaki zuen Elvisen eta bere karreraren zerrendetako lehen postuak lortu zituen *Heartbreak Hotel* diskoa grabatuz.

1956ko irailaren 9an "Ed Sullivan Show" telebista-saioan zerbait ezberdina kantatuko zuela aurreratu zien ikus-entzuleei. Ezezaguna zen *Love me Tender* abestia jo zutenean, estudio barruan zein kanpoan sortu zuen erantzuna ikaragarria izan zen. Diskoa kaleratu zenean, berriz, aurrez egindako eskariak milioi batetik gorakoak ziren. Erotzeko modukoa izan zen!

1956etik aurrera egin zituen filmekin, AEBetako aktore-rik ospetsuenen artean egotea lortu zuen, *Love me Tender*, *Loving you*, *Jailhouse Rock* eta *King Creole* filmeei esker, hain zuzen.

1958an hil zen Elvisen ama eta horren ondorioz, oso deprimituta egon zen ordurako oso famatua zen kantari eta aktorea. Urte horretan bertan hasi zuen zerbitzu militarra, 1960 arte Alemaniako Bad Nauheim herrian, tanke-gidari lanetan.

Erregero

irrik dago

61etik 69rako tartean zinea egin zuen, batez ere, urtean 3 film eginez. Horregatik, ez zuen apenas kontzerturik eskaini.

Las Vegasen agertu zen berriro **indarberrituta**. Aurkezpen berezia izan zen, *Johnny B. Goode* kanta famatua tarteko.

1967ko maiatzaren 1ean ezkondu ziren Elvis eta Priscilla Beaulieu, Las Vegaseko *Aladdin* hotelean. 14 gonbidatu besterik ez zen joan, baina komunikabideek berehala eman zuten berria. Urte bete beranduagoa jaio zen Lisa Marie, alaba.

1969an *In the ghetto* grabatu zuen.

Salaketa soziala egin zuen abestiak mundu osoari eman zion bira. 1969ko abuztuan, Las Vegaseko Nazioarteko Hotelean hilabete baino gehiago eman zuen

egunero kantaldiak eskainiz. Frank Sinatrak edo Barbara Streisand-ek adina diru eskuratu zuen aurkezpen horietan: milioi bat dolar.

1973an zerrendetan goian egotea lortu zuen berriro *Aloha from Hawaii* albumari esker. Urte horretan bertan dibortziatu egin zen.

1977ko udaberrian Michiganera joan zen, *My way* kanta ezezaguna abestu eta handik hiru hila-betetara, 1977ko abuztuaren 16an, hil egin zen.

Elvisen heriotza

42 urterekin gizenduta zegoen oso Elvis, kantatzeko ere arazoak zituen. Baina, hala ere, zaleak atzetik zituen. 1977ko abuztuaren 15etik 16rako gaua lagun-minez eta **bizkartzainaz** inguratuta eman zuen. Logelara egunak argitu zuenean joan zen. Bainu-gelan aurkitu zuen lagune-tako batek, anbulantziari deitu eta *Bautista* ospitalera eraman zuten. Alferrik saiaturiko ziren **suspertzen**.

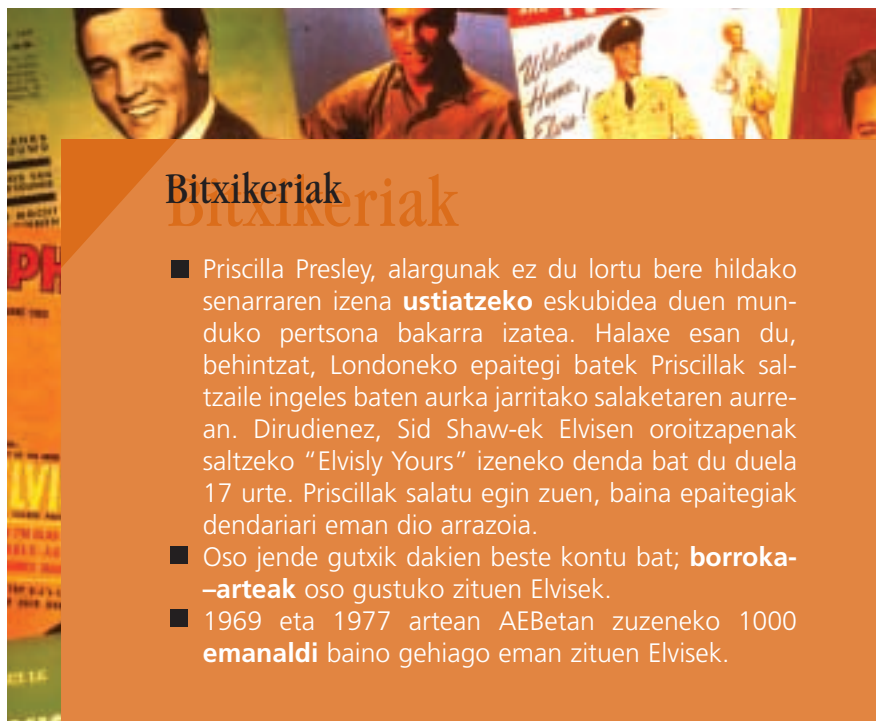
AEBetako irrati eta telebista saioak eten egin zituzten programazioak berri txarra emateko eta garai bateko irudi zein abestiak jarri zituzten telebista-kate guztietan.

Etengabekoa izan zen irratieta, hildako Rockaren Erregeri eskainitako saioak.

Handik ordu gutxitara ezinezkoa gertatu zen New York bezalako hirietako dendetan Elvisen diskoak erostea. Horregatik, RCA diskoetxeok berehala eman zuten diskoak berragitaratzeko agindua.

Egun batzuk beranduago **apal** guztiak beteta ageri ziren, 42 urterekin eta bere karreraren momenturik txarre-netako bat igarotzen ari zenean.

Hiru urte beranduago argitara atera zen autopsiaren arabera, **bihotzekoak emanda** hil zen, baina barbituriko askoren arrastoa nabarmena zen odolean. Hori zela eta, bere mediku pertsonala ere salatu ere egin omen zuten.

Bitxikeriak

- Priscilla Presley, alargunak ez du lortu bere hildako senarraren izena **ustiatzeko** eskubidea duen munduko pertsona bakarra izatea. Halaxe esan du, behintzat, Londoneko epaitegi batek Priscillak saltzaile ingeles baten aurka jarritako salaketaren aurrean. Dirudienez, Sid Shaw-ek Elvisen oroitzapenak saltzeko "Elvisly Yours" izeneko denda bat du duela 17 urte. Priscillak salatu egin zuen, baina epaitegiak dendariari eman dio arrazoia.
- Oso jende gutxi dakien beste kontu bat; **borroka-arteak** oso gustuko zituen Elvisek.
- 1969 eta 1977 artean AEBetan zuzeneko 1000 **emanaldi** baino gehiago eman zituen Elvisek.

APAL.- Balda. *Estante*.

BIHOTZKOAK EMANDA.- Bihotzekoak jota. *Ataque al corazón, infarto*.

BIHURRI.- Barrabas. *Rebelde*.

BIKI.- Gemelo/a, mellizo/a.

BIZKARTZAIN.- Guardaespaldas.

BORROKA-ARTE.- Arte marcial.

EMANALDI.- Kantaldi. *Actuación*.

INDARBERRITU.- Suspertu. *Recobrar fuerzas, recuperarse*.

MAISUKI.- Con maestría.

MUTIRIKERIA.- Ausarkeria. *Desvergüenza, atrevimiento*.

MUZIN EGIN.- Rechazar.

NEKAZARI.- Baserritar, laborari. *Agricultor/a, campesino/a*.

SALAKETA.- Akusazio. *Denuncia*.

SUSPERTU.- Bizkortu, indartu. *Reanimar*.

USTIATU.- Explotar, sacar provecho.

ZENTABO.- Centavo.

Gaurgero

Elvis Internet sarean

Elvisen heriotzaren urtemuga betetzen den bakoitzean, asko dira mitoaren aitzakian betetzen diren orrialdeak. Gaur egun, gainera, internetek eskaintzen duen euskarriari esker, Elvisen **jarraitzaileen** elkargune bihurtu da sarea.

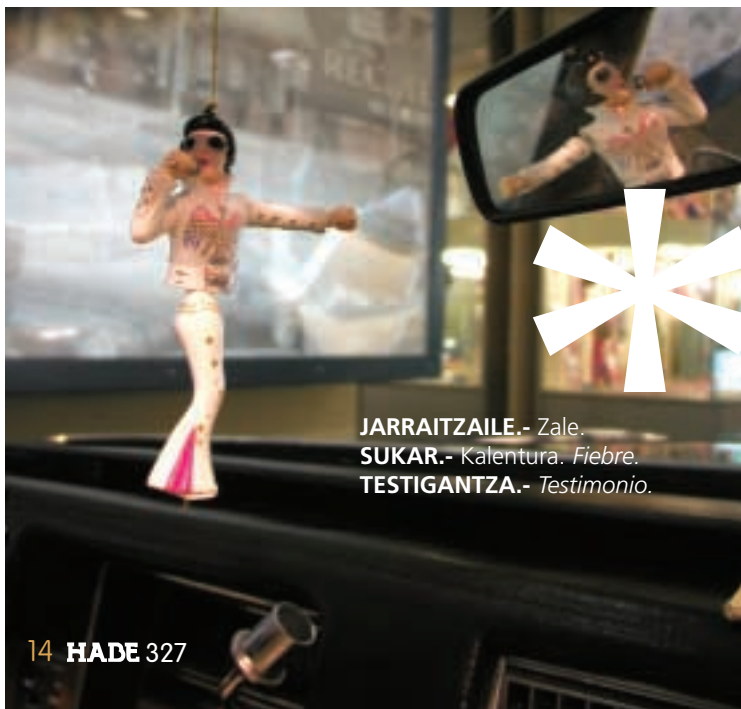
Bere garaian ezagutu ez zutenek nahiz Graceland-eko etxea bisitatzeko modurik ez dutenek, interneten dute nahi adina informazio.

Urteurrenaren **sukarra** aprobetxatu nahi duten enpresen eskaintza ere zabala da oso: argazkiak, grabazioak, idatzizko informazioa, **testigantzak**... orrialde horien artean, azpimarratzeko modukoak, hauek:

Web orri ofiziala: www.elvis-presley.com

Beste helbide batzuk: www.elvis-presley-superstar.de eta www.girlsguidetoelvis.com

Hauek dagoenaren erakusgarri besterik ez dira. Kontuan izan Interneten Elvisi buruzko 945.000 web orritik gora dagoela.

JARRAITZAILE.- Zale.
SUKAR.- Kalentura. *Fiebre.*
TESTIGANTZA.- *Testimonio.*

25 urte igaro diren arren, zale guztien bihotzetan bizirik dago Elvis. Zergatik?

Azter ezazu testua eta ekarri hona Elvisen arrakastaren arrazoiak:

-
-
-
-
-
-

Zalantzarik baduzu, jo 39. orrialdera.

Ez da, halere, askotan gertatzen den kontua. Arruntena guztiz kontrakoa da: momentuko ospea lortzea eta berehalakoan zokoratua geratzea. Guk hona gaur egun oso famatu diren hainbat lagun ekarri ditugu, zure iritzia eman dezazun.

Azter itzazu banan-banan eta idatzi:

Lortuko al du, zure ustez, artista honek hemendik 25 urtetara oraindik ere ezaguna izatea? Saia zaitez arrazoiak ematen.

DAVID BISBAL

-
-
-
-

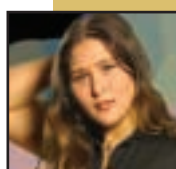
DAVID BUSTAMANTE

-
-
-
-

CHENOA

-
-
-
-

ROSA

-
-
-
-

MANU TENORIO

-
-
-
-

ITZALAREN ESANAHIA

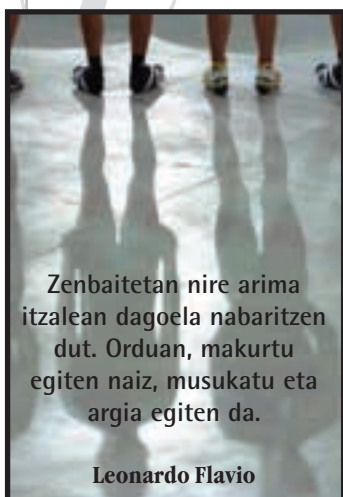
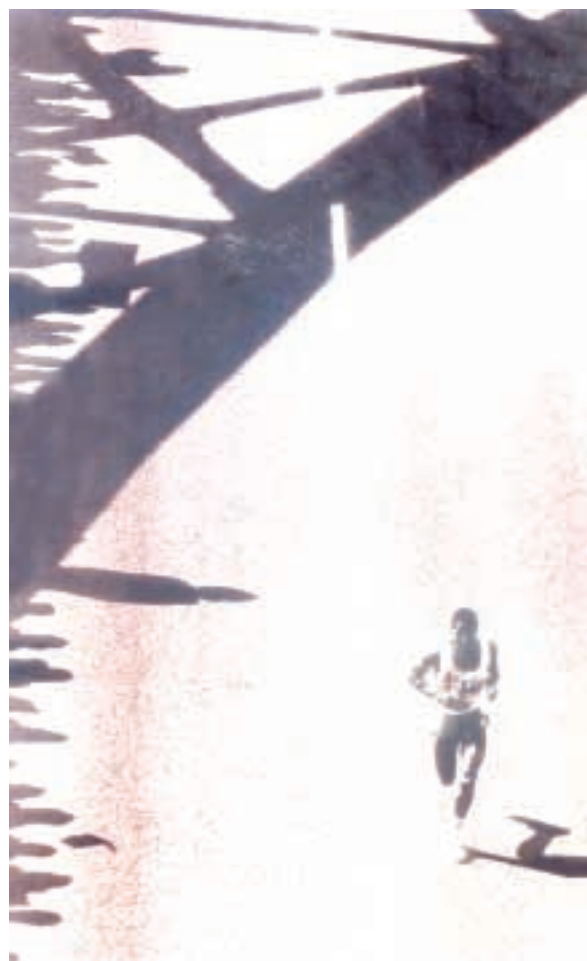
Eguraldiak laguntzen duenean, behintzat, uztaila hobia izaten da Itzalean egoteko eguzkitan baino. Itzalean, gerizpean gaudela, berriz, ba al da eskuartean irakurgai atsegina edukitzea baino gauza hoberik? Hurrengo orrialdeak horretan lagun izatea espero dugu, horretan eta itzalak dituen esanahi anitzak ulertzen ere bai.

Itzalak itzal

Has gaitezen, bada, irakurtzen. Lehenengo eta behin, **ITZAL** hitza eta berarekin lotura duten hainbat molde ezberdinei erreparatuko diegu. Horretan laguntzeko, esaldi batzuk ekarri ditugu hona. Irakurri arretaz eta segidan aurkituko duzun ariketa egiten saia zaitez.

- Hondartzara joaten denean ezin da *egutera* jarri, eguzkiak kalte egiten omen dio eta.
- Hobe duzu hortentsia *gerizpean* jartzea; zimeldu egingo zaizu bestela.
- Zezen-plazan, merkeagoak dira *eguzkitan* dauden eserlekuak *itzalean* daudenak baino.
- Toki *laiotza* da oso, horregatik ez da arropa erraz lehortzen.
- Basamortuan barrena zihoan, *itzalgune* bila, gameluek atseden har zezaten.
- Oso eraikin *itzaltsua* iruditu zitzaidan, horregatik ez nuen bertako etxebizitzarik erosi.
- Garai batean *itzal handiko* pertsonak bakarrik ikusten genituen telebistan. Gaur egun, berriz, edonor atera daiteke.
- Bere *gorputzaren itzala* espaloian ikusi zuenean harritu egin zen.
- *Itzal* bat besterik ez zen, pena ere ematen zuen.
- *Itzal* handia zion aitonari, oso zaharra baitzen.
- Dirudunen *itzalean* bizi izan dira asko.
- *Itzaletik* ateratzeko ahaleginak egin arren, urte asko eman zituen bertan.
- Atzoko egunak izan zuen *itzal* bat, gure zakur maitea galdu zitzaigun eta.
- Mirenek *itzal* handia du bihotzean: bere maiteak utzi egin du.
- Norako hartu dituzu sarrerak? Nik *El Juli itzalean* ikusi nahi dut.
- Gaztelaniaz hitz egiten duenean ere, badiu zenbait *itzal*.

Zenbaitetan nire arima itzalean dagoela nabaritzen dut. Orduan, makurtu egiten naiz, musukatu eta argia egiten da.

Leonardo Flavio

Irakurri dituzun esaldiak kontuan hartuz, lot itzazu hitza eta bere esanahia. Kontuan izan hitz bakar batek esanahi bat baino gehiago izan ditzakeela:

HITZA/MOLDEA

ESANAHIA

EGUTERA •

- Begirunea, ospea
- Itzalpea. Zuhaitz batek edo kideko zerbaitek eratzen duen itzala, itzalean dagoen tokia

GERIZPE •

- Hutsunea, akatsa

LAIOTZ •

- Espazio-zati iluna
- Eguzkiak jotzen ez duen tokia
- Eguzki aldera dagoen aldea

ITZALGUNE •

- Itzal asko dagoena, iluna
- Itzalean dagoen zatia edo gunea.

ITZALTSU •

- Zezenketa hasitakoan eguzkitan ez dagoen zezen-plazako zatia

ITZAL •

- Itxura, irudia, bereziki ahula edo hutsala
- Espetxea, presondegia
- Goibeltasuna
- Alde goibela, okerra edo badaezpadakoa
- Babesa

Itzala da eguzkiak duen gauzarik onena

Testua: Rufino Iraola

Ezaldi aski ezaguna da **goiburuko** hori, baina, beti ere, broma-giroan adierazia. Bromak serio hartzeko joerak ere ezagunak dira, ordea, gure artean eta ez gaude adibide txarraren aurrean. Itzalak zenbat balio duen ikusteko, ez dago honako adibideoi begiratu bat ematea baino hoberik.

Lehenengo irudia eliz atarian bertan edo handik **gertu** topatuko dugu. **Herriko erretore jauna** da protagonista. Han dago baratzeiko **pikondoaren** azpian, itzalean, brebiarioa eta beste liburu santuak irakurtzen, eta iganderako sermoia prestatzeko gogoeta egiten, neskameak hamaiketako bertara zerbitzatzeko dion bitartean.

Baserritarak ere **estimu** handia dio itzalari. Beti izan dio. Han ari da hura ere Luberriko zelai barreneko **gereziendoaren** itzalpean gosaltzen, segan saioa egin eta belar asko ebaki **ostean**. Era berean, baserritarra **itzain** bihurtzen denean, atsedeen ematen die idiei, **soro** bazterreko sagarrondoaren gerizpean.

Kamineroena da bestea. Errepide ertzeko **haltzen** itzala dute babesleku, **aitzur-kirtenean** eserita. Batzuetan, itzal gehiago izateko, koadrodun painelua ipiniko dio txapelari azpitik. Igandea izaten zen, lehen, kaminero eta bestelako langileen jai-eguna. Bazekiten ongi aprobetxatzen. Aralar eta Urbasako pagoen itzalpean uxatzen zituzten astean zehar bildutako nekeak.

Igeltseroak dira beste langile-mota bat. Eta ez tontoak, alajaina! Goizez etxearen gainaldean eta arratsalde azpialdean, edo alderantziz, baina beti itzala lagun dutela aritzen dira lanean.

Usteko duzue badirela **eguzki zale amorratuak** ere. Ez zaudete zuzen; osotara ez, behintzat. Usteko duzue hondartza maite dutenek ez dutela gerizpe-desiorik. Bada, bai! Horiek ere maiteago dute itzala. Uste dut askoz ere gehiago gozatzen dutela Parte Zaharreko jatetxeren baten itzalean, Kontxako eguzkitan baino.

Orain artekoak pertsonen kontuak ziren, baina animaliek ez dute gutxiago maite itzala. Esate baterako, ardiek ibai ondoko **makalen** babesean egiten dute **abaro**, eta **axuriak** ez du burua amaren **errapean** sartzen esnea edateko bakarrik, baita burua itzalean edukitzeko ere.

Eta Eguzkia pozik dago, eguzkia berea badu ere, itzala bereago duelako.

Ez ditut behar ni aldatzen naizenean aldatzen diren lagunak, ezta nik baietz diodanean baietz diotenak ere. Nire itzalak askoz hobeto egiten du.

Plutarco

Konturatuko zinenez, bat baino gehiago dira testuak aipatzen dituen zuhaitzak, itzalean egoteko paregabeak direlako. Baina, zenbat zuhaitzen izenak ezagutzen dituzu? Lot itzazu zuhaitzak eta beren esanahia gaztelaniaz.

EUSKARAZ

ASTIGARRA •
PAGOA •
HARITZA •
URKIA •
ELORRIA •
HAGINA •
INTXAURRONDOA •
LIZARRA •
ARTEA •
EREINOTZA/ERRAMUA •

GAZTELANIAZ

• ESPINO
• NOGAL
• FRESNO
• ARCE
• ENCINA
• LAUREL
• HAYA
• ROBLE
• ABEDUL
• TEJO

Zalantzarik baduzu, jo 39. orrialdera.

ABARO.- Itzala (abereentzat)
AITZUR-KIRTEN.- Mango de la azada.

AMORRATU.- Porrokatu.
Apasionado/a.

AXURI.- Cordero recién nacido.

ERRAPE.- Ubre.

ERRETORE.- Párroco.

ESTIMU.- Estima, aprecio.

GEREZIENDO.- Cerezo.

GERTU.- Hurbil.

GOIBURU.- Lema.

HALTZ.- Aliso.

ITZAIN.- Boyero/a, guía de bueyes.

MAKAL.- Chopo.

OSTEAN.- Ondoren.

PIKONDO.- Higuera.

SORO.- Prado, hierbal.

Itzala gerora datorrenean

Itzalak itzal atalean irakurri dugunez, badira itzal handiko pertsonaiak, hau da, ospe handikoak. Bilaka hasi eta historiari gainbegiratu bat eman ondoren, hona hemen aurkitu ditugunak, arloz arlo.

Dena dela, egindako aukeraketarekin konforme ez bazaude, hutsik dagoen tarteak erabil dezakezu zure ustez adierazgarriagoa den pertsonaia txertatzeko.

LITERATURA LITERATURA

WILLIAM SHAKESPEARE

Poeta eta antzerkigile ingelesa (1564-1616)

Ingeleseko literaturako idazlerik gorenetakoa. Bere obra dramatikoak izan zen, eta poemak eta soneto-bildumak idatzi zituen. Bere obra ikuslego burges nahiz xeheari zuzendua, era guztietako pertsonaiak azalduz.

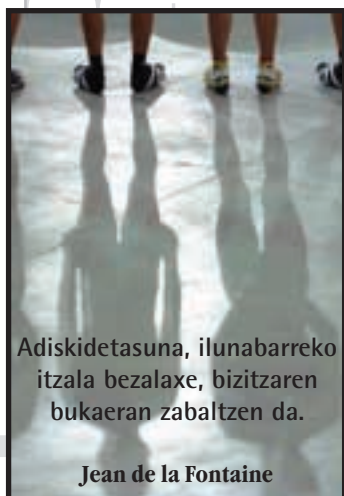

BERNARDO ATXAGA

Joseba Irazu Garmendia. Ekonomilari, euskara-irakasle, liburu-saltzaile, inprentako langile, irratiko gidoiari... izandakoa, harik eta 1980an literatura arloan buru-belarri lan egitea erabaki zuen arte. Euskaraz idazten du eta orokorrean berak itzultzen ditu bere liburuak gaztelaniara.

?

.....
.....
.....
.....
.....

Adiskidetasuna, ilunabarreko itzala bezalaxe, bizitzaren bukaeran zabaltzen da.

Jean de la Fontaine

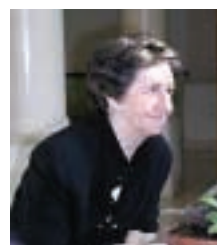
ZIENTZIAK ZIENTZIAK

MADAME CURIE

Fisikari frantsesa, jaiotzez poloniarra (1867-1934)

Bere senar Pierre Curierekin batera polonio eta radio elementuak aurkitu zituen. Halaber, torioaren erradioaktibitatea aurkitu zuen. Nobel saria jaso zuen lehenengo emakumezkoa izan zen, 1903an kimikan. Nobel saria bi aldiz jaso zuen lehenengo aditua ere izan zen 1911n.

MARGARITA SALAS

Asturiasen jaio zen, 1938an. 16 urte zituela "aurkikuntzarako grinak" eraginda Madrilera joan zen kimika-ikasketak egitera. Handik hiru urtera ezagutu zuen Severo Ochoa. Bere eskutik egin zuen doktoretza-tesia Madrilan. Gero, New Yorkera joan zen, Ochoaren laborategian lan egitera. Biologia molekularreko aditu hau bi aldiz izendatu dute *honoris causa* doktore eta 200 ikerlan eta testu baino gehiago argitaratu ditu zientzia-aldizkarietan.

?

.....
.....
.....
.....
.....

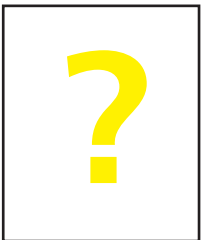
MUSIKAMUSIKA

MONTSERRAT CABALLÉ

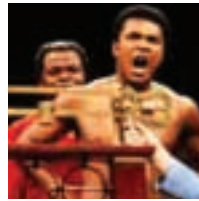
Bere karrera New Yorken hasi zen, Carnegie Hall-en Lucrezia Borgiaren papera egiteko deitu ziotenean. Ordura arte ezezaguna, goizetik gauera famatu bihurtu zen. Munduko opera-antzokirik garrantzitsuenetan kantatu du. Opera-emanaldiak kontzertu eta errezitaldiekin tartekatu ditu. Bere erreperatorioa oso zabala da eta asko gustatzen zaio ahaztuta geratu diren lanak berreskuratzea. Beste era bateko publikoarengana ere iritsi nahi izan du, kolaborazio bereziak tarteko. Bere itzal handiaren arrazoiak: erabilera anitzeko ahots zoragarria, teknika bertutetsua eta nortasun handia.

LUDWIG VAN BEETHOVEN

Konpositore alemaniarra (Bonn, 1770-Viena, 1827) Oso gazterik hasi zen kontzertuak ematen, eta Mozart eta Hayden-en ikaslea izan zen. Iraultza frantsesaren askatasun eta justiziazko ideiei atxikia zen eta idealismo hori bere musikan islaturik gelditu zen. 1802an gorreriaren gaitzak jo arren, horrek ez zuen bere lana geldiarazi. Aldi berean azken musikari klasikotzat eta lehen erromantikotzat jo izan da.

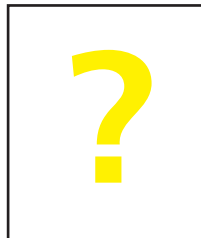
KIROLAKIROLA

MUHAMMAD ALI (CASSIUS MARCELLUS CLAY)

Boxeolari estatubatuarra. Pisu astunetako munduko txapelduna 1964an. Bere fede musulmanak eraginda, uko egin zion zerbitzu militarra egiteari eta horrexegatik kendu zioten txapela 1967an. 1974-78 bitartean txapeldun izan zen berriro.

ALBERTO IÑURRATEGI

Annapurna (8.091 m) mendien gailurrera igotzearekin batera lortu du 33 urteko Aretxabaletako mendizaleak hamalau zortzi milako mendi zapaltzen munduko mendizalerik gazteena izatea. Mundu osoan hamar lagunek bakarrik lortu dute marka hori.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Historia-liburuetan ikusiko ez baditugu ere, badira beren itzalagatik ezagunak diren hainbat fikziozko pertsonaia. Gogoan al duzu zergatik? Guk pertsonaien izenak idatzi ditugu, zuri dagokizu esatea zein den **itzalarekin** duten harremana.

LUCKY LUCKE

.....

.....

.....

DRACULA

.....

.....

.....

ATARRABI edo AXULAR

.....

.....

.....

Asko pentsatuta ere, gauza handirik bururatzen ez bazaizu, jo 39. orrialdera

Gezurrezko laguna eguzkiak irauten duen bitartean jarraitzen digun itzala bezalakoa da.

Carlo Dossi

Egun argiz ezin ibilia, munduko 1.000 gaixoren patua

Eritasun arraro batek xeroderma pigmentuduna **eragiten** du. Hori **pairatzen** dutenek argitasuna eta eguzkia dituzte etsairik gogorrenak. "Los otros" film ezagunean **gordinki** aztertzen da gaitz hori eta gaixotasun horren ondorio **latzak** erakusten.

Baina, zer da xeroderma pigmentuduna? ADN **berritzeko** mekanismo genetikoek ez dute behar bezala funtzionatzen eritasun hori jasaten dutenetan. Eta eguzki-argiaren osagai diren **izpi ultramoreek larruazaleko** zelulak alda ditzakete eta **minbizi-sortzaile bihurtu**. Pertsona osasuntsuaren gorputzean ADNen kateak babes-mekanismo batzuk jartzen ditu martxan kanpoko eragile horiei aurre egiteko, entzima **berritzaileak**. Xeroderma pigmentudunak jota dagoenak, ordea, ezin horrelakorik egin: zelulak ez dira berritzen eta ezinbestez tumore txarrak azalduko dira larruazalean. Hasieran azaleko **orinak** edo **orbanak** agertuko dira, gero melanoma bihurtuko direnak. Gainera, xeroderma pigmentudunak sor ditzake beste zenbait gaixotasun ere: leuzemia, **itsutasuna**, **gorreria**, **garapen** neurologikoa hondatzea...

Amerikako Estatu Batuetan daude gaixotasun latz horren munduko espezialistarik onenak. Aspalditxotik hasiak dira haurrei jaio baino lehen gaitza atzemateko probak egiten. Gehienetan oso azkar detektatzen da

gaixotasun hori, kasuen erdiak haurrak lehen urtea bete baino lehen. Eta horrek asko laguntzen du gaixotasunari aurre egiten, jakina. Dena dela, eritasun hori oso txarra da eta **eraginkorra**, ze gaixoa, batez beste, ez da hogeita hamar urte betetzera heltzen.

Itzal handiko gizon baten itzalean beti dago sufritzen duen emakume bat.

Jules Renard

Xeroderma gaixotasuna pairatzen dutenak gauez bizi direla irakurri dugu. Burua pixka bat nekatu eta saia zaitez idazten: zein dira egunez bai, baina gauez egin ezin diren ekintzak?

.....

.....

.....

.....

Lau hutsuneak betetzeko gauza izan ez bazara, jo 39. orrialdera.

Bada beste gauza bitxi bat ere gaitz horri dagokionez, haurtxo batengan gaixotasun hori azaltzeko, beharrezkoa da aitaren eta amaren, bien, mapa genetikoan gene-mutazioak gertatzea. Horregatik dira hain gutxi gaitz arraro horrek jotako pertsonak.

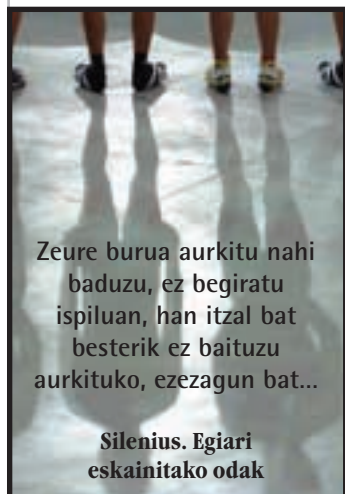
Gaixo horiek ezin dira, beraz, inola ere eguzkitan ibili, ezta egun argiz ere. Ezinbestekoa dute gauzez edo ilunpetan ibiltzea, besteak lo dauden bitartean nolabait esatearren, eritasunaren **atzaparretatik babesteko**. Hala ere, NASA astronauten antzeko jantzi bereziak egiten hasi zen, denbora asko ez dela, gaztetxo hauei egun argiz ibiltzen laguntzeko. Eta horrela ibil daitezke arropa berezi horrekin, eguzkitarako betaurrekoekin eta ukendu babesleaz gorputza **igurtzita**.

Ume horien gurasoek elkarte bat sortu dute elkarri laguntzeko eta ikerketa zientifikoak **sustatzeko**. Ahalegin horiei esker, **itxaropen-izpi** bat ere azaldu zaie larruazaleko minbiziaren aurkako sendagai berri bat aurkitu dutela ikusita. T4N5 lozioa **gai da minbizi garatu** bati aurre egiteko, eta uste dute ona izango dela xeroderma pigmentuduna jasaten dutenentzat ere. Orain arte egin-dako proben arabera, melanomak %30ean **murritztea** lortu da.

Interneten ere gero eta informazio gehiago dago gaitz horri buruz. Aipatutako elkartearen web-orria www.xps.org; gaixo dagoen mutil koskor baten kontakizuna www.faculty.fairfield.edu; haurrentzako ipuinak eta jolasak: www.moonchildren.com

ATZAPAR.- Zarpa.
BABESTU.- Proteger.
BERRITU.- Regenerar, renovar.
BERRITZAILE.- Renovador/a.
BIHURTU.- Convertir.
EGUN ARGIZ.- De día.
ERAGIN.- Causar.
ERAGINKOR.- Activo/a.
ERITASUN.- Gaixotasuna, gaitza. Enfermedad.
GAI IZAN.- Ser capaz.
GARAPEN.- Desarrollo.
GORDINKI.- Crudamente.
GORRERI.- Sordera.
IGURTZI.- Restregar.
ITSUTASUN.- Ceguera.
ITXAROPEN-IZPI.- Rayo de esperanza.
IZPI ULTRAMORE.- Rayo ultravioleta.
LARRUAZAL.- Piel.
LATZ.- Gogorra. Duro/a.
MINBIZI GARATU.- Cáncer avanzado.
MINBIZI-SORTZAILE.- Cancerígeno/a.
MURRIZTU.- Gutxitu. Reducir.
ORBAN.- Mancha.
ORIN.- Peca.
PAIRATU.- Jasan. Sufrir.
PATU.- Halabeharra. Destino, sino.
SUSTATU.- Promover.

Zeure burua aurkitu nahi baduzu, ez begiratu ispiluan, han itzal bat besterik ez baituzu aurkituko, ezezagun bat...

Silenius. Egiari eskainitako odak

Itzala: bizitzaren eta heriotzaren ertzean

Testua: Ibon Egaña

Itzal luzea duen gaia da itzalarena literaturan. Izaera berezia baitu itzalak: argitasunarekin lotzen da, baina baita iluntasunarekin ere; egunarekin du zerikusia, baina baita gauarekin ere; geure-geurea da, eta aldi berean gugandik kanpo dago; gure lagun fidelena, baina etsairik egoskorrena ere izan daiteke. Misteriozko izaera horrek kezka, larrimina, egonezina sortu izan du aspaldidanik eta antzinatik egina du itzalak bere lekua literaturan.

Gure ahozko tradizioan, esaterako, ugari dira itzalaren inguruko ipuin, kontakizun, mito eta legendak. Argirik eza da itzala, iluntasuna; eta iluntasuna heriotzarekin lotu izan da gure kulturean. Beltza, ilunbea, heriotzaren sinonimo izan dira eta oraindik ere dira. Horregatik, itzala deabrueriaren eta heriotzaren sinbolotzat agertzen da maiz ipuin tradizioaletan.

Horien artean, asko dira gurean Axular idazle urdazubiarraren inguruko istorio eta legendak, belaunaldiz belaunaldi, ahoz aho guganaino iritsi direnak. Axularren inguruko ipuinetan nahasi egiten dira benetako gertakariak eta fantasiazkoak: deabruaren eskolan ikasi zuela diote batzuek, Salamancan ibili zela besteek... Itzalik gabeko pertsonaia bezala agertzen zaigu sarri Axular, arimarik gabeko gizon bezala. Hara hemen Txema Larreak *Ixtorio-mixterio andana bat* (Pamiela, 1988) liburuan bildutako Axularren itzala:

Zugarramurdiko leizean hiru apezek ikasi omen zuten, arima baten truk, deabruaren eskola. Don Juan, Atarrabio eta Axular omen ziren. Eskolak ikasi zituztelarik, leizetik atera nahi izan zuten, baina arima bat utzi behar zuten; Iduzkia (Eguzkia) zelarik nahi omen zuten atera. Behin, egun eder

batean, hasi omen ziren ateratzen. Deabruak galdetu omen zien:

-Orain nor gelditzen da hemen?

Aurrekoak esan omen zion:

-Har ezak nire atzekoa

Bigarrenak, aldiz:

-Har ezak nire atzekoa

Hirugarrena Axular omen zen. Hark ere:

-Har ezak nire atzekoa

Axularren gibeletik bere itzala baitzen, deabrua

Axularren itzalarekin gelditu zen. Geroztik Axular itzalik gabe bizi omen zen.

Alabaina, jakina da itzalik izango bada, argia ere beharrezkoa dela. Argitasunak dakar itzala, eta iluntasunak, gauak, desagerrarazten du. Horregatik, bada itzala bizitzarekin lotu izan duenik ere. Itzala baita argia dagoen seinale, bizirik gauden seinale. Hala kontatzen digu Eduardo Galeano idazle uruguaiarrak bere *Hitz ibiltariak* (Txalaparta, 2000) liburuko "Itzalarena" ipuin laburrean.

Goiz hartan ikusi ahal izan zuen ordura arte ikusi gabe begiratutakoa: bere oinei atxikia, itzala zetzan, bere gorputza baino luzeagoa.

Ibili, korrika egin zuen. Zapaldu, ostikatu, jo; baina itzala, beraren hankak eta beraren besoak baino askoz bizkorrago, izkin egiten zion beti. Haren gainean jauzi egin nahi izan zuen; baina itzalak aurea

hartu zion. Zakar jiraturik, aurretik kendu zuen; baina atzetik agertu zen berriz. Zuhaitz baten enborraren kontra itsatsi zen, hormaren aurka kuzkurtu, ate atzean sartu. Bera non galdu, hantxe aurkitzen zuen itzalak.

Gero jakin zuen hodeiek, gauak eta eguerdiak itzala deuseztatzen dutela. Eta orobat jakin zuen itzala beti itzultzen dela, eguzkiak ekarria, eraztun bat atzamar bila bezala edo beroki bat gorputzerantz hegan bezala.

Eta ohitu egin zen.

Hazi zenean, berarekin batera hazi zen itzala. Eta hura gabe geratzeko beldurra izan zuen.

Eta joan zen denbora. Eta, orain, txikitzen ari dela, bere bizitzako egunen buruan, penaz dago, hil eta bera gabe utzi behar-ko duela-eta.

Argiaren eta iluntasunaren arteko mugan, bizitzaren eta heriotzaren arteko ertzean, izatearen eta ezerezen arteko amildegian, hortxe dago itzala. Bizitzaren eta heriotza banatzen dituen erreka-toa zein fina eta ahula den gogoraraziz.

Ez ezazu inor mesprezatu; izan ere, atomo batek ere itzal egiten baitu.

Pitágoras

Hamaika trikimailu

Argazkia: Mikel Martínez

Sail honetako gonbidatu guztiei, euskara ikasten aritu direnean bizi izandako hainbat konturi buruzko galderak egiten dizkiegu, denei berberak. Zuetako asko bezalaxe, euskaldun berriak izanik erantzun digutena interesgarria gertatuko zaizuelakoan.

Toti Martínez de Lezea

Idazle ezaguna da Toti Martínez de Lezea: “La abadesa”, “La calle de la judería”... Orain berriki *Euskal Herriko Leiyendak* attera du, batez ere Jose Miguel Barandarianek bildutako leiendekin. Orain Totik —Esperantza da izatez— euskarazko eleberri bat prestatzen ari da, gaztelaniaz aterako ez dena. Toti euskaldun berria da; Londonetik Alkizako baserri batera joan baitzen zortzi hilabetetarako, 18-19 urterekin. Hango apaizak irakatsi omen zion gramatika. Beraz, euskaldun berri berezia da, ez euskaltegi batetik pasatakoa. Dena den, hizkuntzak ikasteko metodo bat baino gehiago ezagutzen du itzultzaile honek: frantsesa, ingelese, alemana baitakizki.

1. Zein da, zure ustez, euskara ikasteko modu hobea: bakar-ka ala taldean, ala biak batera?

Biak batera. Taldeak mintzapraktika egiten laguntzen du. Hala ere, badira bakarrik egin beharreko lanak: irakurri, adibidez. Edo idatzi. Euskaraz bakarrik ikasi nuen, baina ingelese, frantsesa, eta alemana ez.

2. Zein da irakasle batengan gehien estimatzen duzuna? Hizkuntza irakasteaz gain, hizkuntza maitatzea. Orijinala izatea, ez aspergarria. Ilusioz irakastea. Aukeratu behar ditu irakasteko modu ezberdinak, segun eta ikasleak nolakoak diren. Hori irakasle guztiek egin beharko lukete, ez hizkuntza bat irakasten dutenak soilik. Irakasle bat izan nuen Alemanian, eta berak koa-droak ikustera eramaten gintuen, eta oso dibertigarria zen. Pintura eta hizkuntza ikasi nuen: “Nor da margolari hau?, nola sortzen ditu formak, koloreak...?”

3. Nolako zen zure ikaskide-taldea? Normalean talde txikietan ikasi ditut hizkuntzak, baina baserrian bakarrik ikasi nuen. Aulkiak egiten zituen Alkizako azken artisaua zen, eta ez zuen asko hitz egiten. Ni herriko jendearekin elkartzen nintzen, eta gramatika ikasteko apaizarekin, baina ezer gutxi ikasi nuen. Gaztea nintzen oso, eta niretzat oso gogorra izan zen. London eta Paris bezalako hiri batzuetatik etorri, eta Alemaniara joan aurretik giro horretan sartzea. Eskerrak hasiera den errazena! Hizkuntza bat ikasten hasten zarenean, hasierako egiturak oso errazak izaten dira, eta gero zailtzen dira, sakontzen duzun neurrian.

4. Zein da gehien gustatzen zaizun ariketa-mota, zergatik? Idazlanak. Eta testu bat irakurri eta galderei erantzutea.

5. Gustuko al dituzu ikasgelatik kanpoko ekintzak, euskalte-giko kanpo-ekintzak? Zein, Zergatik?

Bai. Ingalaterran joaten ginen beste herri batzuetara, edo jauregi batera, eta han irakasleen azalpenak entzun...

6. Zerk edo nork lagundu dizu gehien euskara ikasten? Irakurtzeak, eta irratia entzuteak... ETB euskaraz ikusteak: Bertatik Bertara, Sorginen Laratza... Eta batez ere, hitz egiteak. Nik ulertu egiten dut, baina nire problema da mintzapraktika. Gainera, Larrabetzun bizkaiera egiten da, ez da Alkizako euska-ra.

7. Zer ikasten da beste ikasleengandik? Ezer gutxi. Norberak ikasi behar du.

8. Laguntzen al dizute teknologia berriek, —telebista, bideo, internet...— euskara ikasten? Beharbada lagunduko dute, baina nik ez ditut erabili. Alemanian bai erabili nituen, baina oso astunak eta aspergarriak ziren, kas-koak jarri, eta entzun eta entzun. Errepika eta errepika.

9. Gramatikazko arauak zer dira zuretzat, lagungarriak, aspergarriak? Gehiegi dira, agian? Oso zailak dira, euskarazkoak. Alemanez ere bai. Nor-nori—nork... nahasten naiz. Nori horrekin nahasten naiz. Eta semea-rekin bizkaieraz: “ama hori ez da esaten”. Ni saiatzen naiz dena ondo esaten: “Etorriko al zara?” “Ama ez da horrela: etorriko za?”

10. Zer da ikasten errazena gertatu zaizuna, zergatik? Hasierakoa, ilusio handiarekin hasten zarela: “ni-naiz-emaku-mea, zu-zara-gizon-bat, hau-da-zure-etxea”... hain da erraza! Baina gero!

11. Nola konbentzitzen duzu zeure burua ikasten jarraitze-ko? Europako hizkuntzarik zaharrena delako, eta bere iraupena gure eskuetan dagoelako. Besteek ez dutelako egingo guk egiten ez duguna. Eta herri bat gara, hizkuntza bat daukagu, eta ezin dugu hiltzen utzi. Eta euskarak definitzen gaitu euskaldun.

12. Zertarako ikasi nahi zenuen euskara? Nire Euskal Herriarekiko maitasunagatik.

13. Une honetan non erabiltzen duzu euskara? Etxean semearekin, posible denean. Lagun batzuekin, Larra-betzuko jendearekin. Eta ahal dudanean, ze batzuetan euskal-dun zaharrek ez dute pazientziarik, eta beti borrokan ibili behar. Errazena da beretzat eta guretzat, gaztelaniara jotzea. Badakite gaztelaniaz esanda ulertzen diegula, eta benga gaztelaniaz. Larrabetzura etorri nintzenean, denda batean sartu nintzen tomateak erostera euskaraz, eta “¿los quieres verdes o rojos?”, “Gorriak eta gogorrak, entsaladarako”, “¿éstos están de buenos!”... Horrela ezin da! Orain kontzientzia gehixeago dagoela uste dut!

Elkarrizketa

Berri Txarrak taldearekin egindako elkarrizketa irakurtzeko parada duzu oraingoan. Izan ere, gure @ldizkarian (www.habe.org/ikaslearengunea) jarri ohi dugun inkestan Oskorri taldeak baino puntu gehiago lortu ditu. Horregatik, internautek aukeratu dutelako, elkarrizketatu dugu rock-talde nafar gazte hau. Lekunberriko kultura-etxean egin diegu elkarrizketa, musikariak bideo-klip bat egiten aritu diren **aste berean**. Hasteko, aldatu berria duten web orria izan dugu hizpide. (www.berritxarrak.tk)

BERRI TXARRAK:

"Amorrua erakutsi behar

denean, erakutsi egiten dugu"

HABE.- Noiz sortu zenuten web orria?

GORKA URBIZU (kantari eta **gitarra-jolea**).- *Ikasten* diskoarekin batera sortu genuen *berritxarrak.com*, eta oso ondo funtzionatu zuen; baina helbide hori lapurtu egin digute. Izan ere, ".com" horiek ordaindu egin behar dira. Gu **atzeratu** egin ginen **ordainketan**, eta beste norbaitek erosi zuen web hori. Eta ezin dugu **berreskuratu**.

HABE.- Bideo-kliperako *Oihu* abestia ere internautek aukeratu zuten.

G.U.- Hala da. Inkesta bat egin genuen, eta *Eskuak/Ukabilak* diskoetik kantu hori aukeratu zuten bideo-klipean sartzeko. *Eskuak/Ukabilak* diskoak bultzadatxo bat behar zuela iruditzen zitzaigun. Diskoa **atera berritan** izaten den **beroaldia** pasatua zegoen. Eta bestalde, uste dugu disko bakoitzak merezi duela zerbait iruditzen izatea, **guretzat besterik ez bada**. Konturatu gara ETBk eta beste hainbat telebistek ere nahi dituztela kantuen irudiak. Aurreko diskoarekin, *Ikasten* horre-

kin kontzertu asko eman ditugu, baina ez dugu ezer filmatu. Eta **hurrengoarekin** zerbait filmatzea erabaki dugu.

H.- Noiz jakiten da disko batek **berea eman** duela, eta beste zerbait egin behar dela. Hori barruak esaten du, merkatuak?

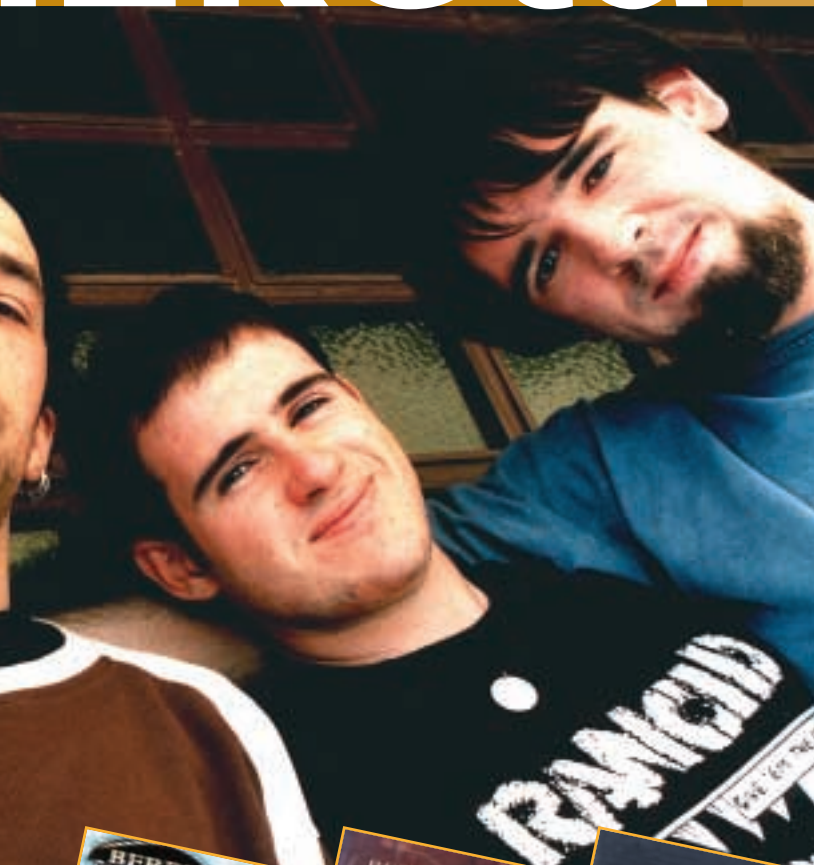
G.U.- Denetik pixka bat. Eta zuzeneko **emaldietan** ere ikusten da. *Ikasten*-ekin, azkenerako, ez dut esango inertziaz, baina igual urtebetean hirurogeita hamar kontzertu jo ditugu, eta inoiz ez dugu gogorik gabe kontzerturik jo, baina oso nekatuta bukatu genuen.

RUBIO (baxua).- Oso, oso nekatuta. Buruz eta gorputzez.

G.U.- *Eskuak/Ukabilak* diskoarekin ez dut uste hori gertatuko zaigunik, nahiz eta kontzertu asko ematen ari garen. *Ikasten*-ekin egindako azken sei-zazpi kontzertuetan pixka bat automatikoa jarrita geunden. Bizkaian izan ziren gehienak. Bizkaian dezente jotzen dugu, ez dakigu diru gehiago dutelako edo... Neka-neka eginda bukatu genuen bira, urtebete hor... **Uztekotan** ibili

izketa Elkarritz

ginen. Gainera, taldearen inguruko hainbat jende **huts egin** digu. Jende asko ibiltzen da: diskoetxeak, soinu-teknikaria, managerrak... Hiru disko atera ditugu eta hiru manager izan ditugu. Ez dugu ba gehiegi eskatzen. Taldearen **ikuspegia** izango duen norbait.

AITOR OREJA (Gitarra-jolea).- Eta jakina, zuk disko bat kale-ratu eta izugarri saltzen baduzu, kontzertu mordoa eskaini, hurrengoak gutxienez aurrekoaren pare egon behar du. Eta kontzertuak berdin. Ezin duzu oso disko ona atera eta kontzertu kaskarrak eskaini.

H.- Loquillo kexatu egin da, askotan rock-taldeek gazteegi desagertzen direla. Zergatik ezin daiteke 50 urteko bat rocka jotzen aritu? Uste duzue hemendik 10-20 urtetara egingo duzuela *Eskuak/Ukabilak* bezalako disko bat?

A.O. (Gitarra-jolea).- Talde batek zeresanik ez duenean, ezer berririk eskaintzeko ez duenean, utzi egin behar du eta kito. Gainera jendeak, ez musikari moduan soilik, garapen bat izaten du, eta nik ez dut neure burua 80 urterekin azken diskoaren gisako zerbait jotzen ikusten.

G.U.- Jotzen ez, baina seguru nago gustatuko zaidala

AMORRU.- *Rabia.*

ASTE BEREAN.- *En esa misma semana.*

ATERA BERRITAN.- *Nada más publicarse.*

ATZERATU.- *Atzendu. Retrasarse.*

BEHIN.- *Behin batean. Una sola vez.*

BEREA EMAN.- *Dar lo suyo.*

BEROALDI.- *Calentamiento.*

BERRESKURATU.- *Berriz eskuratu. Recuperar.*

BISAI.- *Aurpegia.*

EMANALDI.- *Actuación.*

ERDI-BIDEAN.- *A medio camino.*

GITARRA-JOLE.- *Gitarra jotzen duena. Guitarrista.*

GURETZAT BESTERIK EZ BADA.- *Aunque sólo sea para nosotros/as.*

HURRENGO.- *Ondorengoa. Siguiente.*

HUTS EGIN.- *Kale egin. Fallar.*

IKUSPEGI.- *Visión.*

KUTTUN.- *Gogokoa. De (sus) amores.*

LELO.- *Cantinel, palmada.*

NAHI BAINO GUTXIAGOTAN.- *Menos veces de las deseadas.*

OIHUKATU.- *Garrasi egin. Gritar.*

ORDAINKETA.- *El pago.*

ORDUDANIK.- *Ordut geroztik. Desde entonces.*

UKABILA.- *Puño.*

UZTEKOTAN.- *Uzteko zorian. A punto de abandonar.*

ZENBATERAINO.- *Zenbat. Hasta qué punto.*

entzutea. Bizitzarekin ere horixe pasatzen da: badi-rudi 18 urterekin guztiok iraultzaileak izan behar dugula, eta gero 30ekin agian ez gara horrenbeste. Bai, baina posible da 50 urterekin rocka jotzea.

H.- *Eskuak/Ukabilak* aipatu duzue. Diskoaren azken kantuko azken esaldia: "eta aski dela esateko ukabila". Disko guztia entzun ostean, espero genuen mahaian ukabilarekin jo eta esaldia **oihukatuko** zenutela. Esaldi indartsua da, eta ez da apenas entzuten, oso modu isilean kantatzen duzue. Harritu egin gara.

G.U.- Horrela atera zen, besterik gabe. Diskoa biribildu nahi genuen azken bi kantutxoekin, eta egia esan, **erdi-bidean** bezala gelditzen ziren: gustatzen zitzaizkigun, baina ez genuen ikusten horrekin kanta bat osorik egiteko modurik. Egia esan, oihukatzea ez zaigu gehiegi gustatzen, gezurra badirudi ere. Kanta gogorak baditugu, musikaren aldetik eta horrela, baina **amorrua** erakutsi behar denean erakutsi egiten dugu.

H.- Gainera, normalean, kanta berean uztartzen dituzue gozotasuna eta amorrua.

G.U.- Bai. Batez ere *Ikasten* diskoarekin hasi ginen estilo hori jorratzen, eta zuzeneko emanaldietan ere ondo funtzionatzen du. Kontraste hori gustatzen zaigu.

H.- Bi aldiz **jo** duzue Joseba Sarrionandiaren (Sarri) literaturara, kantuak osatzeko. *Gartzelako poemak* liburutik atera duzue poesia bat eta...

G.U.- Bai. Zerbait irakurtzen ari zara eta, halako batean, zerbait gustukoa aurkitzen duzu kantu baterako. Tipiko bihur-

Elkarrit

tu da, topiko ez dakit, Sarriengana jotzea, berak ez dakit zer esango duen baina.

H.- *Biziraun* kantuko azken bi esaldiak, onak: "**Dirudizun bezain zoriotsu** izan zaitez **opa** dizut". Jendea maskara askorekin ikusten al duzue?

G.U.- Bai letra, bai musika (hip hop) aldetik kantu landuenetako bat da, eta ondo sartu zaio jendeari. Gauza pertsonalak sartzen hasten garenean beti ateratzen zaizkigu kantu sakonak. Baditugu oihuka kantatzen ditugunak, eta gero kantu suabeagotan, *Biziraunen* eta, gauza politagoak esaten dira, eta garrantzitsuagoak ere bai.

H.- Zuei gertatutako istorioak sartzen dituzue kantuetan?

G.U.- Diskoan garen bezalakoak azaltzen saiatzen gara. Musika eta letra idaztea terapia moduko zerbait da, barrua askatzeko eta, bide batez, buruz buru esaten ausartzen ez zarena esateko.

H.- Managerrekin izandako arazoa sar daiteke *Lehia* kantuan?

G.U.- Kantu hori orokorragoa da, diru-gosea eta... Ez dira **zehazki** managerrak aipatzen, baina aipa zitezkeen.

H.- Batzuetan managerrak erabakitzen du norekin jo behar duzuen.

G.U.- Edota kontzertua antolatu duenak, udaletxeak edo... Madrileko *Sober* taldearekin jo genuenean eurek deitu ziguten, eta bete egin zen gaztetxea... Gasteizen.

H.- Madrilen, Valentzian eta Bartzelonan jo izan duzue...

G.U.- Madrilen globalizazioaren aurkako kontzertu erraldoi batean jo genuen: 8.000 lagun haur-parke batean, sei-zazpi talde, sarrera doan... 3 aldiz izan gara Madrilen, baina errazagoa da Bartzelonan jotzea han badagoelako elkartasun politiko bat euskaldunenganako. Udan Katalunian izango gara. *Mobida* independentista horretan sartu gara, eta oso ongi. Madrilen ez dago hori.

H.- Kanpoan harritu egiten omen dira hemengo taldeek jotzen duzuen kontzertu-kopuruarekin!

A.O.- Hala da. Disko bat atera eta zortzi hilabetera, tarte horretan, ea sei-zazpi kontzertu jo dituzun galdetzen dizute. Eta esaten badiezu ezetz, 35 jo dituzula, **harri eta zur** geratzen dira. Han pentsaezina da hori. Hemen, berriz, hartzen duzu egunkarietan asteburuko agenda, eta herri guztietan duzu kontzerturen bat, gaztetxeen sarea oso handia da...

H.- Ba al duzue kontzertu guztietan jotzen duzuen abestiren bat?

A.O.- Azken kontzertuetan *Berri Txarrak* diskotik, lehen diskotik, ez dugu apenas ezer aukeratzen. *Ikusi arte* kantua, berriz, sarritan jotzen genuen eta gero beste bolada batean ez.

H.- Konturatu al zarete *Ikusi arte* kantuarekin bertsoa egin duzuela, 7 eta 6 silabatako esaldiak sortu dituzuela?

A.O.- Egiaitan?

R.- Anekdotak polita!

Taldearen hiru diskoetatik bigarrenari izena ematen dion kantua ekarri dizuegu hona, hitzek dioten bezala, etengabe ikasten ari garelako (zaretelako). Dena dela, hitz batzuk kendu eta parentesi artean jarri ditugu, deklinatu gabe. Saia zaitez dagokion bukaera erantsi eta hutsuneak betetzen.

ikasten

Gaur atzo baino gehiago dakit
baina bihar baino gutxiago
hala gertatu ohi da behintzat
eskolaz kanpo

Jaiotzeko momentu (bera) _____ (NOIZTIK)
hasten gara asimilatzen
eta lezio zailenak beti
(denbora) _____ (NORK) irakasten dizkigu

Ikasten

(akats) _____ (NONDIK-plur.), herri bezala
barkamena eskatzen, isilik egoten
gehiago entzuten, aukeratzen
denbora aprobetxatzen, kantak egiten
ikasten, ikasten

(haur) _____ (NORENGANDIK-plur.), (liburu) _____ (NONDIK-plur.)
agureengandik, beste kulturetatik ikasten

iraganetik ... orainetik ...etorkizunetik
zugandik ...nigandik ...guregandik

ikasten

Hau ez da behin ere gelditzen

Ikasten, beti nire adimena zabaltzen
ikasten, momentu oro

Zalantzarik baduzu, jo 40 . orrialdera.

DIRUDIZUN BEZAIN ZORIONTSU.- *Tan feliz como pareces.*

HARRI ETA ZUR.- *Harrituta. Extrañados/as.*

JO.- *Acudir.*

OPA.- *Desear.*

ZEHAZKI.- *Expresamente.*

BIZITZEGE APARTAK

James Brown

James Brown, "Mr. Dinamita" **ezizenez** ere eza-guna, 1933ko maiatzaren 3an jaio zen Estatu Batuetako Georgian, Macon herrian, auzo marginal batean bizi zen familia **txiro** batean. Gaztetxo zenetik era askotako lanetan aritu behar izan zuen, eguneroko ogia nolabait irabazteko. Hogei urte ez zituen oraindik, eta **atxilotu** egin zuten armak erabiliz lapurreta egin zuelako. Hiru urtez egon zen erreformatorioan.

Gaztetatik ere hasi zen musika **lantzen**. **40ko hamarkadaren azken urteetan gospel generoa abesten hasi zen**, eta zenbait musika-tresna jotzen ikasi zuen: perkusioa, organoa eta pianoa. **50eko hamarkadaren erdi-aldean Famous Flames musika-taldea sortu zuen** eta *King Records* diskoetxearekin kontratu bat **sinatu**.

Merkatu estatubatuarrean hain eza-guna ez bazen ere, berrogeitaka urrezko disko grabatu zituen. *Please, Please, Please* (1956) diskoak egundoko arrakasta izan zuen Britainia Handian, eta baita Estatu Batuetan ere. *Rhythm and blues* merkatuan ere arrakasta handiko abestiak egin zituen: *Prisoner of Love* (1963), *I Got You* (1965), *Cold Sweat* (1967), eta beste asko.

Ikuskizun musikaletan ere egin zituen hainbat lan interesgarri. Esate baterako, 1962ko urriaren 24an bere musika-taldeak kontzertu **gogoangarri** bat eskaini zuen New Yorkeko Apollo antzoki ospetsuan. Gero, taldea desegin zen, eta berak bakarrik jarraitu zuen abesten, diskoak grabatzen, arrakasta handiz beti.

Brownnek bere **ospea** aprobetxatu zuen zenbait gai sakon lantzeko: hezikuntzaren garrantzia, **garapen** pertsonala eta enpresen **sustapena** (grabazio-

-etxe baten, hiru irratiren eta eraikuntza-enpresa baten jabe zen).

Parte hartu zuen zinemagintzan ere: 1980an *The Blues Brothers* filmean, John Belushi eta Dan Aykroid-ekin batera. 1986an *Living in America* grabatu zuen Rocky IV filmerako.

Urte horretan bere autobiografia idatzi zuen eta argitaratu: *James Brown, The Godfather of Soul* ospetsua.

1988an atxilotu egin zuten bere emazteari ematen zion tratu txarrarengatik. Sei urteko kartzela-zigorra eman zioten, baina 1991rako katean zen berriro. Emaztea 1996an kirurgia estetikoarekin egitera joan eta **ebakuntza-mahaian** hilda geratu zen. Berriro, 1998an atxilotu egin zuten, armak **legez kanpo** edukitzeagatik eta droga kontsumitzeagatik, desintoxikazio-klinika batetik atera eta handik berehala.

Dena dela, James Brownnek hor jarraitzen du, ia hirurogeita hamar baditu ere, mundu zabaleko **aretoetan** kantatzen.

Testuan beste kolore batez jarri ditugun esaldiei erreparatu eta ondoko esaldiok euskaratzen saiatu:

• En la década de los sesenta estaban de moda los Beatles

• Los años 80 fueron los de la movida madrileña

• El cine mudo fue cosa de los años 30

• La iglesia de la ciencia destacó en la década de los 90

Kontuan izan, beraz: euskaraz, gaztelaniazko **30, 40, 50....** etab. urteei -(e)ko atzizkia erantsita osatzen da.

Zuzenketa-orria ikusi nahi baduzu, jo 40. orrialdera

ARETO.- Salón.

ATXILOTU.- Detener.

EBAKUNTZA-MAHAI.- Mesa de operaciones.

ERAIKUNTZA.- Construcción.

EZIZEN.- Goizena. Apodo.

GARAPEN.- Desarrollo.

GOGOANGARRI.- Memorable.

IKUSKIZUN.- Espectáculo.

LANDU.- Cultivar.

LEGEZ KANPO.- Ilegalmente.

OSPE.- Izen ona, fama.

SINATU.- Izenpetu. Firmar.

SUSTAPEN.- Promoción.

TXIRO.- Behartsua. Pobre.

Ale honetan itzala dugu hizpide nagusi. Horregatik itzala protagonista duen elezahar bat aukeratu dugu. Horretarako Toti Martínez de Lezea argitaratu berri duen elezaharren bildumatik, *Euskal Herriko Leiendak* (Erein, 2002) liburutik, Ezpeletakoa aukeratu dugu. Atarrabi eta Mikelats anaiak dira, eta Atarrabiri estuasun latzak pasaraziko dizkio deabruak, Txerrenek.

Elezaharrek aldagai edo bertsio ugari izaten dituzte. Ezpeletako istorioren ondoan, beste bat jarri dugu, Aritza Bergarak Ediciones Astiberriekin kaleratu duena. Bietan marrazki apartak daude. Ipuina, ordea, Ezpeletako bertsioarekin hasi eta bukatzen da. Baina erdiko zatian bi bertsioak jarri ditugu, koadro batean, ariketa egin dezazun. Erdiko zati biak irakurri, eta esan:

1. Zein da, zure ustez, irakurterazagoa?
2. Igual-igualak, berdinak, al dira bi aldagai edo bertsioak. Zergatik? Oharra: Txerren, Deabrua, Satan, Piztia... guztiak bat dira.

(Zuzenketa 40. orrialdean)

ATARRABI

Ezpeletan (Lapurdin) kontatzen duten **elezahar** batek dioenez, Atarrabi eta anaia gazteago bat, beste ikasle batzuekin batera, Txerren edo Etsairen (deabruaren, piztiaren) **haitzulora** joan omen ziren ikasketak egitera.

Ikasketak bukatu zituztenean, irakatsitako guztiaren **truke**, ikasleetako batek betirako berekin geratu beharko zuela esan zien Txerrenek. **Zozketa** eginik, Atarrabiren anaia gazteari suertatu zitzaion geratzea. Bere anaia hain larri eta triste ikusi zuenean, Atarrabik bere burua eskaini zuen anaiairen ordeztu eta etsaiak onartu egin zuen.

EREIN

Txerrenek bere **biltegi** handian zuen irina **bahe** batetik pasatze-ko agindu zion, baina **ezinezko** lana zen hura, irina eta **zahia** biak batera joaten baitziren bahearen saretik.

Etsaiak behin eta berriro galdetzen zuen:

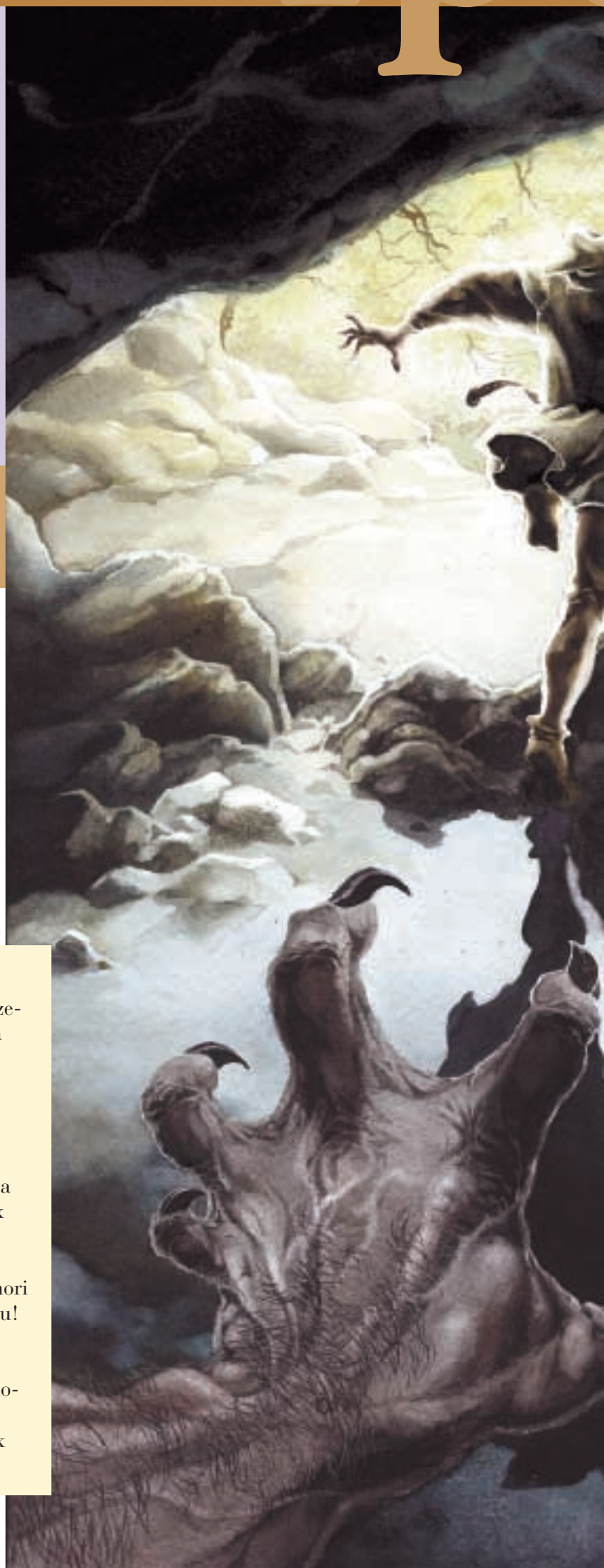
—Atarrabi, non haiz?

Eta hark erantzuten zion:

—Hemen nago!

Atarrabik leku hartan gehiago ez jarraitzea erabaki zuen eta baheari “hemen nago” esaten irakatsi zion. Horrela, Txerrenek betiko galdera hura egiten zuenean, baheak erantzungo zion. Etsaia bestetan arduratuta zegoen momentu bat aprobetxatuz, Atarrabi haitzuloaren sarrerarantz abiatu zen atzeraka ibiliz, hori baita haitzulo magiko batetik ateratzeko era bakarra, ez ahaztu!

Hanka bat haitzulotik kanpora atera zuenean bertan ikusi zuen Txerrenek zertan ari zen, eta ihes egiten ez uzteko joan zitzaion bidea moztera; **beranduegi**, ordea...! Atarrabi haitzulo-tik kanpo eta etsaiaren **ahalmenetatik** urruti zegoen... Atarrabiren **itzala**, ordea, barruan zegoen oraindik, eta etsaiak harrapatu egin zuen.

EDICIONES ASTIBERRI

Piztiaren zerbitzura, Atarrabik behin eta berriro errepikatzen zuen lan berbera, gau eta egun, **atsedenik** gabe. Deabruaren despentsa handian zegoen irina **galbahe** batez bahetu behar zuen. Satanek, Atarrabik ihes egingo ote zion beldurtuta, non zegoen jakiteko, behin eta berriro galdetzen zion lan egiten zuen bitartean:

- “Atarrabi, non zaude?”
- “Hemen nago”.

Gaztea hain **bizkorra** zenez, denbora luze bat eman ondoren, galbaheari irakatsi zion bere

ordez erantzuten. Deabruaren leku horretatik ihes egin zezakeen azkenean. Baina, atzerantz atera behar zuen, era horretara baino ezin baitaiteke ihes egin Deabruaren etxetik. Bizkarrez, pausoz pauso aurrera egin zuen. Haitzuloaren sarreratik gertu zegoenean, ihes egiteko zorian, bere jabea **trikimailuaz** konturatu eta gaztearen atzetik korrika hasi zen. Atarrabi azkarra zen eta horrek **eraso** hilkor hartatik salbatu zuen, ez ordea, bere itzala, Piztiak harrapatu baitzuen.

Urteak joan ziren eta Atarrabi apaiz egin zen. Itzalik gabe jarraitzen zuen. Meza garaian **baizik** ez zitzaion agertzen itzala, kontsagrazioko unean, hain zuzen. Zahartzen ere ari zen Atarrabi eta egun batean ala bestean hil behar zuela eta, sakristauari deitu zion:

—Badakik kontsagrazio unean baizik ez dudala izaten itzala eta, nola edo hala, une horretantxe **hil behar diat**... bihar meza garaian, itzala nire alboan ikusten duanean, hil egin behar nauk.

Sakristauak hitz eman zion baietz, hilko zuela, baina momentua iritsi zenean **barruak** ez zion utzi.

—Begira, horrek ez dik inolako penarik eman behar —esan zion Atarrabik— itzala dudanean hiltzen ez banauk beste edozein momentutan hilko nauk eta orduan bai salbaziorik ez dudala izango,

Txerrenen **mende** geratuko bainauk betirako.

Biharamunean, sakristaua berriro ere Atarrabiri azken kolpea emateko prest zegoen baina hartan ere ez zuen **kemenik** izan eta, kontsagrazioaren ondoren, itzala desagertu egin zen.

—Bihar bertan hilko nauala agindu behar didak —esan zion Atarrabik—. Gero nire **gorpua** haitz baten gainean utziko duk; beleek eramaten banaute, betirako galdua nauk baina usoek eramaten banaute, **salbatu naizen seinale** izango duk hori.

Hirugarren aldian, sakristauak **bere indarrak bildu** zituen eta, itzala agertu bezalaxe, burdinazko barra batekin Atarrabi buruan jo eta **zerraldo** bota zuen hilda. Gero, gorpua haitz baten gainean jarri eta uso-talde batek eraman zuen. Sakristaua begira egon zitzaizen **urrunean** gorde ziren arte.

AHALMEN.- Poder.

ATSEDEN.- Deskantsua.

BAHE.- Cedazo.

BAIZIK.- Baina. *Solamente.*

BARRU.- Bere burua. *Él mismo.*

BERANDUEGI.- Demasiado tarde.

BERE INDARRAK BILDU.- Bere indarrak batu.

Hizo acopio de fuerzas.

BILTEGI.- Almacén.

BIZKOR.- Argia. *Inteligente.*

ELEZAHAR.- Leyenda.

ERASO.- Ataque.

EZINEZKO.- Imposible.

GALBAHE.- Cedazo para trigo.

GORPU.- Hilotza. *Cadáver.*

HAITZULO.- Kobazuloa.

HIL BEHAR DIAT.- Ez da nor-nori-nork.

(Hitanoa da): Aizak, hil behar dut.

ITZAL.- Sombra.

KEMEN.- Indarra.

MEDE.- Menpe. *Bajo el dominio.*

SALBATU NAIZEN SEINALE.- Señal que me he salvado.

TRIKIMAILU.- Jukutria. *Triquiñuela.*

TRUKE.- Ordain. *A cambio de...*

URRUN.- Urruti.

ZAHIA.- El salvado.

ZERRALDO.- De bruces.

ZOZKETA.- Sorteo.

zinea

ERREALITATEAREN ALDE EZKUTUA

Bi mila urte joan dira intuizio **mira-**
garri hori formulatu zenetik
espresio-modu berri sortu zen arte.
Horrek **berretsi** egingo zuen teoria
hori, eta munduan **gailendu** egin zen
errealitatea erakusteko modu iraultzai-
lea, **giza itzalek** eragiten diruen
deformazioaren bidez gauzatzen dena:
zinemaz ari naiz.

Zinema, esperimentu zientifiko iza-
tetik errealitatea transmititzeko era pri-
bilegiatu izatera bihurtu zenean **jabe-**
tu zen bizitzaren alderdi ezkutuak
azaltzeko zuen indarraren balioaz. Eta
hala, errealizadoreek berehala ezagutu
zituzten zinemagintzak emozioak
manipulatzeko jokoan jartzen zituen
mekanismoak.

Zinemak, arte-mota anitzez balia-
tzeaz batera, genero narratiboak, plas-
tikoak, keinuzkoak, musika mailakoak,
bere mekanismo propioak jasotzen
ditu, historia luzean zehar esperimen-
tatuak. Arte-mota horiekin identifikatu
beharrean, irentsi egin zituen, **antze**
berri bat sortuz, autonomia, bere arau
propioak eta **transferiezinak** dituen.
Azter dezagun, bada, zein diren fun-
tsezko manipulazio-mekanismoak.

Segidan aurkituko dituzu, beraz,
manipulazio-mekanismo horiei
buruzko azalpenak. Guk, ordea,
tokiz kanpo jarri ditugu. Jakingo al zenu-
ke nor bere jatorrizko lekura ekartzen?

- _____ Angeluazioa
- _____ Enkoadratzen den irudia
- _____ Plano-eskalen erabilera
- _____ Dekoratuak, janzkerak, makillajeak
eta abar luze bat
- _____ Soinua
- _____ Muntaia
- _____ Argiztapena

Zalantzarik baduzu, jo 40. orrialdera.

_____(1)____ da zinema-hizkera
eraikitzeko lehen elementua, horrek
aukera asko eskaintzen ditu estilo
jakin bat ezartzeko ez ezik, baita
mezu zehatz bati indarra emateko
ere. Zinemak deskribatzen duen

CAROL REED - Hirugarren gizona

Pentsamendu filosofikoaren hasieratik Platon greziarrak
konparazio edo metafora baten bidez deskribatu zituen
ezagutzaren mekanismoak. **Harpearen** mitoan **giza-**
banako bat aurkezten du harpe ilun batean, paretari
lotuta, sarrerara begira, eta harpearen ahotik sartzen
diren **argi-izpiek** itzal moduan **islatzen** ditu kanpoko
irudiak. Horrela, pertsonak ez ditu gauzen errealitatea
zuzenean ezagutzen, irudi deformatuen bidez baizik.

narrazio-errealitatearen aurrean ikusle-
ak aukera du fenomenora hurbiltzeko
distantzia fisikoki aldatzeko.
_____(2)____ aukera ematen dio
sortzaileari errealitatearen bere ikuspe-
gi zatikatua eskaintzeko, jokoan jarritik
erakusten dituen elementuak eta
berariaz ezkutatzen dituenak.
Pantailan eskainitako egoera batek
bere **ertzak** ditu, bere mugak, eta
horietatik at zerbait gehiago egongo

dela uste dugu, batzuetan muntaiaren
bidez azaltzen digutena, eta beste
batzuetan ezkutuan geratzen dena.
Aurpegi baten lehen planoak ohiz kan-
poko era ikusgarrian indartzen ditu
emozioak, ez baitago plano horrek
nolabait indarrean sartzen digun infor-
mazioaren **ñabardurak** zehazterik.

Errealitatea erakusteko _____
(3)_____ desberdinek eragin handia
dute mezuen transmisio zatikatua

ematean. Ez da gauza berdina goitik behera **behatutako** objektu batek ematen duen errealitatea **atzematea** (pikatua), edo behetik gora ikusten den gauza (kontrapikatua), edo nora-biderik gabeko kamerak horizontal-tasunari begira atzemandako objektu bat (angelu laprana edo aberrantea). **Orobat**, ez da gauza bera pertsona batek mundua goitik atzematen duen ikuspegia edo behetik, **garai-tuaren** postutik, ikusten duena.

Bereziki _____(4)_____ fokalizatzen du atentzioa. Horren indarrezko sarrera izan daiteke emozio primarioen **ardatz**. Herri-ondaretik ateratako adibideren bat aipatzearen, genero fantastikoa, terrorezkoa, beldurra transmititzeko genero beltza, artegasuna, berehalako etorkizuna (suspense) adierazi nahi duten filmek argiztapen espresionista beharko dute, argigunetak eta ilungunak, genero hori lantzeko. Alderantziz, bakea, sosegua, hedonismoa, plazerak eta gozamenak transmititu nahi denean, argi **zehaztugabeak** erabiliko dira, ilungunak **ezabatuz** eta pertsonaia nagusiak distiratsuagoak azaltzeko edo testuinguruak edo dekoratuak nabarmentzeko argi asko erabiliz.

_____(5)_____ ere erraz manipula daitekeen beste elementu bat da. Zinemagintza-praktikak multikanalaren kontzeptua sartu du mezuaren **mamia** lantzeko. Errealitatetik datozenak (zuzenean hartuta) errealitatea ahal den fidelki jasotzeko beste kanalekin nahasteko aukera eskaintzen du zinemagintzak. Horietaz baliatzen dira bereziki manipulatuak elementuak sartzeko: efektu bereziak, batzuetan **gehiegikeriaz** erabilita ere bai, mezu jakin bat azpimarratzeko edo artifizialki ezarritako giroak sortzeko.

Oso nabarmena da batez ere emozioak manipulatzeari ari garenean: musika. Eguneroko bizitzak ez du lagun izango duen musikarik. Pertsonak irratia piztuko du edo diskoa jarriko, bere eginbeharretan lagun izan dadin edo melodia bereziren bat entzungo du pentsamenduei laguntzeko. Musika horien ezaugarriek emozio zehatzen bat eragin dezakete eta **sustarazi**. Bizitza errealean ez da inoiz gertatzen **samintasunezko** une bate-

FEDERICO FELLINI - *Eroica*

an nire **burmuinean** sentitzen dudana emozioaren tristura areagotuko duen melodia bat sentitzea, edo pozezko momentu batean gitarra elektrikoak, tronpetak edo turutak nire pozezko **asaldura** handiagotuko dituzten elementuak. Zinemarako konposatzaile handiek ondo ezagutzen dituzte mekanismo horiek eta gai dira exijentzia horiei zehaztasunez ederki erantzuteko.

Dena dela, _____(6)_____ da mezu bat zuzentzeko edo manipulatzeko mekanismorik egiazkoena eta indartsuena. Denbora eta espazioa manipulatzen dituen neurrian, kontrolatu egiten du eta dosifikatu emozioen transmisioa, gutxi-asko manipulatu dakarren narrazio-eritmoa. Edozein planok aurrekoarekin edo ondorengoarekin duen lotura da narrazio-mezuaren muina. Oso ezaguna da Koulechov zinemagile sobietarrak egin zuen esperimendua, antzezle sobietar baten inolako espresiorik gabeko irudi finko bat jarri zuenean: haurtxo hil berriaren aurrean negarrez ari den emakume baten irudia jarri, egileak aitaren saminaren larritasuna sentiarazi zuen; irudi hori bera zopa-plater baten aurre-

GLAUBER ROCHA - *Antonio das mortes*

ANGELUAZIO.- *Angulación.*
ANTZE.- *Arte.*
ARDATZ.- *Eje.*
ARGI-IZPI.- *Rayo de luz.*
ARGIZTAPEN.- *Iluminación.*
ASALDURA.- *Turbación.*
ATZEMAN.- *Percibir.*
BEHARREAN.- *En lugar de.*
BEHATU.- *Observar.*
BERARIAZ.- *Propio. Expresamente.*
BERRETSI.- *Confirmar.*
BILUZ.- *Desnudo/a.*
BURMUIN.- *Cerebro.*
EGUNEROKOTASUN.- *Cotidianidad.*
ERAIKI.- *Construir.*
ERTZ.- *Esquina.*
EZABATU.- *Eliminar.*
GAILENDU.- *Sobresalir.*
GARAITU.- *Vencidola.*
GEHIEKERIA.- *Exageración.*
GIZA ITZAL.- *Sombra humana.*
GIZABANAKO.- *Individuo.*
HARPE.- *Cueva.*
IRENTSI.- *Devorar.*
ISLATU.- *Reflejar.*
JABETU.- *Ohartu. Darse cuenta.*
LIZUNKERIA.- *Lujuria.*
MAMI.- *Guna. Meollo.*
MINGARRI.- *Doloroso/a.*
MIRAGARRI.- *Prodigioso/a.*
ÑABARDURA.- *Matiz.*
OROBAT.- *Halaber. Así mismo.*
SAMINTASUN.- *Atsekabea. Dolor.*
SEXU-IRRIKA.- *Pasión sexual.*
SUSTARAZI.- *Despertar.*
TRANSFERIEZIN.- *Intransferible.*
ZATIKATU.- *Parcial.*
ZEHASTUGABE.- *Difusola*

an, gosearen sentsazio fisikoa, eta emakume **biluz** baten aurrean, **sexu-irrika, lizunkeria**.

Zinemak hasiera-hasieratik errealitatea deformatzeko erabili izan dituen _____(7)_____, ikuslearen konplizitatea lortzen dute eta bereganatzen, eta honek jolas horietara ohituta, zenbait plazer gozotan murgiltzen da amets egiteko, eguneko arazoei ihes egiteko, bizitza errelera itzultzea ahal den guztia atzeratuz, areto ilunak martxan jartzen dituen mekanismo psikologikoak kontrolik gabe garatzen utziz: pantailan azaltzen diren pertsonaiekin eta "heroiekin" identifikatzea, pertsonaiekin azaltzen diren desio eta irrika ezkutuaren "proiekzioa". Eta horien eskuetan uzten du ikusleak bere egunerokotasun mingarria.

KULTUR

Soinu-tresnen museoa Oiartzunen

Oiartzunen dago *Herri-musikaren txokoa* izeneko museoa, Ergoien auzoan. Bisita gidatuak antolatzen dituzte. Ostiraletan eta larunbatetan dago irekia. Museoa lau zatitan dago sailkatua: soinu-tresnen bilduma, liburutegia, fonoteka eta artxibo-irudia. Musika-emanaldiak ere antolatzen hasi dira.

Soinu-tresnen erdia baino gehiago Euskal Herrian lortu ditu Juan Mari Beltranek. Besteak, kanpoan. Bisitariak musika-kaskoak jantzi, eta zein tresna entzun nahi duen aukera dezake. 600 bat musika-tresna daude lau ataletan sailkatuak: aerofonoak, sokazkoak, idiofonoak, eta mintza dutenak. Baina horiez gain, baditu bilduta tresna gehiago Beltranek, eta aldian-aldian horiek ere erakusgai jarriko dituzte. Izan ere, sekula bukatzen ez den lana da hau. Alde batetik, tresnak erosten segitzen du Beltranek, eta bestetik, musikaren aldetik zer bildu eta zer ikertu bada oraindik. Oiartzunen bertan aurkitu berri du txalaparta jotzen zuen aspaldiko txalapartaria.

Segidan hainbat soinu-tresnen berri emango dizuegu.

Zeharkako flauta: Gaur egun orkestretan ikusten da, baina Itziarren, esaterako, XX. mendearen hasieran erromerian jotzen zen panderoari lagunduz. Beraz, herri-musikaren mugak ez daude garbi. Klarinetearekin beste horrenbeste gertatu da.

Harrizko kastañuelak: Burgin eta Hernanin aurkitu ditu Beltranek. Otsagiko dantzariak, Oñatikoek, San Martzialetan erromerian... Sarri erabiltzen dira kastañuelak, eta Oiartzunen sueltotan dantzatzeko ere bai. Harrizkoak ez, jakina!

Toberak: Hernaniko Portu auzoan horri ere txalaparta esaten diote, baina Oiartzunen toberak palanka jotzea da, baita Lesakan ere. Toberak ezkontzarekin du zerikusia, eta pregoi-egunean edota ezkontza-egunean jotzen zuten. Lesakan, adibidez, ezkontza-egunean andregaiaren atari-aurrean. Toberekin batera koplak eta bertsoak abesten dira.

Kirikoketan: Sagarra jo ondoren, jotzeko tresnekin, mazo batzuekin erritmoa eramaten dute ohol baten gainean. Lan hau auzolanean egiten zen. Baztanen bada talde bat kirikoketan hasi dena.

Leon Bilbao: Albokak egiten zituen albokaria, hil berria. Haren tailerra dago museoan. Argazkikoa da. Tresnekin batera hiztegia ere kontuan hartzekoa da. Esaterako, Leon Bilbaok *fit*a esaten zionari, beste batek *pita* edo *pipitte*. Beraz, lexikoan ere bada zer jaso.

Baserria-kalea: Oraindik ere herri-musika gehiena baserri-giroari lotua azaltzen da, baina hor ere ez dago garbi muga. 100 urte barru kalean egiten dena ere herri-musikatza joko da. Trikitia bera ere nahiko kaletartua dago dagoeneko. XVIII. mendeko partiturak badira polka, habanera... eta antzeko kale-giroko musikaz osatuak, bereziki danbolinaz eta dultzainaz jotzeko. Bestetik, musika-banda gehienek bietarik jotzen dute, orkestrako musika eta herrikoia ere bai.

ANDONI URRESTARAZU LANDAZABAL, UMANDI (1902-1993)

Uztailaren 16an jaio zen, orain 100 urte, Araian (A). Kale bat ere badu berari eskainia. 1984an Gasteizek urrezko domina eman zion, eta Asparrengo Udalak magalpeko seme izendatu 1990ean. Umandi ikastola, berriz, 1975an sortu zen.

Zer egin zuen bada Urrestarazutar Andonik? Bada euskaren alde lan egin, besteak beste. Euskaldun berria zen. 17 urterekin hasi zen euskara ikasten. Gerraostean, eta hainbat espetxe ezagutu ostean Gasteiza itzuli zenean, 1942an, hasi zen euskara irakasten, etxean, hogeitabat ikasleri. Baina Parisa erbesteratu zen; han ere izan zituen ikasle batzuk. Paristik arrebari hitanoz idazten zion: "Gogo ta biotzetik/ bialtzen diñat gaur/ ezti ta maitasarez/ Bai! Zorion-agur". Berrito Euskal Herrian, gerraoste latz hartan, *Udaberria* bazkunean eta etxean euskara-irakasle arituko da. Etxe hartan, besteak beste, Gasteizko lehen andereñoa ibili zen ikasten, Izaskun Arrue. Eta beste batzuk ere bai gerora: Jose Angel Cuerda alkatea, Salvador Espriú idazlea, Sánchez Carrión "*Txepetx*" hizkuntzalaria... Bada besterik: Gasteizko Irratian hiru urtez Umandik antolatutako ikasgaiak aieratu ziren, Miren eta Rufino Iregi osaba-ilobak esatari zirela.

Euskaltzain izateko eskaria ez zuen onartu Umandik, bai, ordea, euskarazain oso izatekoa, 1992an. Araiarra ez zegoen euskara batuaren kontra, baina Euskaltzaindiaren 1968tik geroztikako bidea ez zuen atsegin. Uste zuen euskalkiek, elkarren artean, antzak handiagoak zituztela aldeak baino. Euskal gramatika irakatsi, erdarakadak saihestuz, berez etorriko zen batasun baten alde zegoen... Umandik Araban gipuzkera eta bizkaiera irakatsi behar zirela uste zuen. Bizkaiera, eta gipuzkera osagarri.

HAREN LANAK

1955. *Gramática Vasca*. Lehen edizioa, 2.000 ale, berehala agortu zen, eta beste bi edizio argitaratu ziren.

1955. *Bizkaierazko aditz-erak*.

1977. *Euzkal-eliztiaren betebidea*. Kaseteak, gramatikaren lagungarri izateko.

1985.- *Gentza-bearrean*. Nobela. (Gentza bakea da)

1986-87. *Euzkal Elizti laburra*. *Asimasiak*. 1986an gaztelaniaz, 1987an euskaraz. Gramatika laburra.

1989. *Euzkal Eliztia*. Euskaraz egindako gramatika, euskaldunei zuzendua.

1991. *Euzkeraren ebazkizun aundia*. Euskara indartzeko ze neurri hartu behar diren azaltzen duen idatzia.

2000. Asmo-hiztegia I, II. Umandi hil eta 7 urte beranduago UZEIk argitaratua. 10 urtetan 385.000 fitxa egin zituen eta bi hiztegi aztertu zituen lan hau egiteko: *Diccionario ideológico* bat, eta bestea, *Dictionnaire manuel des idées sugereés par les mots*. Hots, hitz batek iradokitzen duen guztia jarri hitz horren ondoan: izenak, izenondoak, aditzak, esaera zaharrak... Esaterako, *aurpegi*, edo *arpegi* berak dioen legez. Eta ondoren: aurpegi-zoko, aurpegiera, azal-apaintze, azbegi, bekoki, edertasun, ezpain, gaitz-itxura, irudi, kopeta, larru, loki, musutxo, aurpegi-ordeko, bi-aurpegiko, taju gaiztokoa, bereak eta bost, Mari Andresen okotza, bost libra eta sei ontza...

Informazio gehiago, *Andoni Urrestarazu, Umandi* liburuan (Eusko jaurlaritza, Bidegileak, 1996)

Alaitz eta Maider Elkar, 2002

AUSKALO Alaitz eta Maider taldearen hirugarren diskoa da. Uda honetan ere festarik festa dabiltzan bi neska hauek, oraingoan, trikitixaren erritmorik bizienetatik samurrenietara garamatzate, zenbaitetan saltoka hasi eta beste zenbaitetan pentsakor uzten zaituzten kanta eskaini baitizkigute. Diskotik abesti bat aukeratu eta ekarri dugu hona, hitzak irakurrita proposatzen dizugun ariketa egin dezazun.

ITZULERARIK GABEKO JOANA

Musika eta hitzak: Maider
Zabalegi

*Jada ez dut ezer sentitzen
jada dena hoztu baita
dena galdu baita jada
ezin dut jasan zu galtzea
ez eta ere urruntzea
baina amaitu da dena.*

*Zure irrifar xumeak
dena esaten zidan
begiradarekin soilik
agur esatean*

*Zurekin egon nahiko nuke
egunsentia gau egin arte
baina amaitu da dena
ezin dut aurkitu hitzik
barnekoa askatzeko
behingoz atzean uzteko.*

Zure irrifar xumeak...

*Ez du itzulerarik izan
itzulerarik gabeko
joana izan baita
sorginduta utzi ninduzun
ta egunero pentsatu nahi
dut
jada ahaztu zaidala.*

Zure irrifar xumeak...

*Hitzak arretaz irakurri eta erantzun:
Abestiaren zein deskripzio iruditzen
zaizu aproposena?*

- ☐ 1. Ezinezko adiskidetasunari egindako kanta da
- ☐ 2. Bidaia baten kontakizuna da
- ☐ 3. Garai batean hurbil egon eta orain aldentu egin den lagun-minari eskainitako kanta da

Zalantzarik baduzu, jo 40. orrialdera.

TIENE LEHIAKETA 2002

Elkar-Debako Udala

Aurtengo Tiene Lehiaketan saritutako Alanak jasotzen ditu liburu honek. Lehen sariaren irabazle izan dugun Laida Martinezek "Gaua" izeneko istorioan klubetako prostituzio-giroa erakusten du bere lanean. Alberto Ladron Arana, bigarren sariduna, "Betiereko itzulera" kontakizun fantastikoaren egilea dugu. Hirugarren saria Mikel Zubeldiak eskuratu du "Zokaloak margotzeko eskailerak" ipuinarekin, umorez eta surrealismoz osatutako lana. Debako lehen saritua Nagore Dorronsoro izan da "Otordu goxoaren osteko bihotzerrea" kontakizunarekin.

Gazteen mailan, berriz, Begoña Merinoren "Aitorpen hitzak" eta Goiatz Labandibarren "Kateak" izan dira sarituak.

ERRAUTSEN DISTIRA Xabier Mendiguren (Elkar, 2002)

Anakronismoen beldur ez du Mendigurenek Historia, A horrela, letra larriz, idatzi. Baina gure hurbileko historiarekin uztartzen diren lau istorio idatzi ditu beasaindarrak. Istoriook oinarrian ahozko kontakizunak dituzte. Eta benetako gertaeren gainean eraikitako fikzioa bada ere, historia-irakasle batek baino gehiagok izen-abizen zehatzak jarriko lizkioke eleberri honetako protagonista bati baino gehiagori. 36ko gerra eta ia gaur-gaur arteko gerra-ostea biltzen du, haritzen, Xabier Mendigurenek.

Hitzaurrean dio idazleak berak, 36ko gerrak izan duen eraginaren aldean gutxi idatzi dela gurean gerra horretaz; hitz egin bai, gehixeago. Eta idatzi dena

kontuan hartzen badugu, literaturazko bi liburu aipatuko ditugu, *Errautsen distira* honen osagarri izan daitezkeenak: Bernardo Atxagaren *Sara* izeneko gizona (Pamiela) eta Inazio Mujika Iraolaren *Gerezi Denbora* (Alberdania).

ONTZIA

INESAREN BALADA

Hasier Etxeberria Elkar, Argitaletxe Elkartuak, 2002

Apirila Saria, 2002. urteko finalista

Nork ez du nerabezaroan etxetik ihes egitea pentsatu? Abentura bila.

Halaxe ibiliko da, gurasoengandik alde eginda, Inesa Indazubi neskatoa eleberri honetan. Bere ibiliei jarraitu eta XVIII. gizaldiko kortsario lapurtarren giroa ezagutuko dugu. Inesa Pellot Kapitainaren bila joango da, hark bezala zeharkatu nahi baititu itsasoak. Baina itsasoak bare bezain arriskutsu izaten daki, eta sarri arriskuaren mugan, edo arriskuaren barren-barrenean izango da Inesa.

Eleberriaren izenburuko "balada" hitza oso iradokitzailea da, baita hainbat kapitulutako izenburuak ere. 12 kapitulu dauzka. Honatx batzuk: 7. kapitulu: Deabrua auzoan./ 9. kapitulu: Sekretu bat./ 10. kapitulu: Mendekuaren gozoa/ 11. kapitulu: Iritsi zen eguna/... Izenburu hauek ezinegon eta liburu irakurtzeko gogo sortu ez badizute, hona pasarte tentagarri bat, irakur dezazun.

Liburuaren pasarte txiki bat:

Eta ederra zen Martin, beste inor baino gehiago. Haren esku finek indarra ezkutatzen zuten dotore. Haren adats horiak, kresalak soilik orraztuak, lasto garbia ziren eguzkitara jarriak. Haren bularra eta bizkarra, lurralde eztea, eta haren ahotsa, ai haren ahotsa, nik ez dakit nondik behera eroritako musika zorabiagarria.

HAATIK Amaia Zubiria (Elkar, 2002)

Atzera begirako disko honetan kantu berriak ere sartu ditu Amaia Zubiriak. Lau urte igaro dira azkena kaleratu zuenetik: *Mami Xuri* (1998). *Mami xuri* da, hain zuzen, aurtengo diskoko kantuetarik bat, Maiatzeko ama-amonei eskainia. Gai sozialetan sar dezakegu kantu hori. Elkarrizketaren batean berak esana da gaiak betikoak direla, baina bere zenbat abestitan giro sozialagoa sumatu duela. Agian, hor sar daiteke, esaterako, "Ezin zen eta ez ginen". Kantu honekin batera beste bost kantu berri ere plazaratu ditu Haatik-en, batzuk berak sortuak, eta "Mendian zuin den eder" euskal tradizioetik hartua. Euskal tradizioetik jasotako beste kantu bat ere bada diskoan: "Elorri xuriaren azpian". "Alferretan haiz sortzen" ere abesti herrikoa da, baina "arreglo" edo konponketetan arabiar aireko doinua ezarri diote Amaia Zubiriak eta Pascal Gaigne-k. Zubiriak eta Gaigne-k hiru disko atera zituzten elkarrekin, eta beste hiru egin zituen Txomin Artolarekin. Haizea taldean zebilela, berriz, bi. *Haatik* laugarren diskoa du bakarkakoa. Ahotsa betikoa du, gozoa, eztea. Diskoan sar zitezkeen beste kantu batzuk ere, baina aukeraketa nola egin duen jakin nahi baduzue, www.habe.org/ikaslearengunea helbide elektronikora jo beharko duzue.

Hiru Behien Zerga eta Fazeriak

Larreen dabilen behiak, ardiak, zaldiak... ez du geografiaz ulertzen. Lasai asko pasako du muga: Iparraldetik Hegoaldera, Gipuzkoatik Nafarroara, Bizkaitik Arabara... Mugak direla eta istilu, borroka ugari sortzen dira. Istilu hauek konpontzeko hitzarmenak dira *Fazeriak*. Ezagunena Erronkari eta Baretous (Biarno) ibarren artekoa da. 1375az geroztik, urtero uztailaren 13an, berritzen da pakea Hiru Behien Zergaren bidez. Festa-giroan, Erronkariko alkateak hiru behi jasotzen ditu, San Martingo mugarri mitikoaren ondoan. Badira fazeria edo hitzarmen gehiago ere: Zuberoa eta Erronkari-Zaraitzu (N) artekoa, Baigorri (NB) eta Erro (N) artekoa, Lesaka (N) eta Oiartzun (G) artekoa...

SALTSUAN

Nola aukeratu terrazan edo balkoian jartzeko loreak eta landareak?

Ezertan hasi aurretik, ikus dezagun oinarrizko kontu batzuk menperatzen dituzun ala ez. Segidan aurkituko dituzun landareak sailkatzen saia zaitez. Zein dira egokiak eguzkitan jartzeko eta zein gerizpean jartzeko?

EGUZKITAN

GERIZPEAN

BEGONIA
FUKSIA
HUNTZA
PETUNIA
EZPELA
ARROSA
ZINIA
KRABELINA
EZKAIA
IZPILIKUA
ZIKLAMENA
HORTENTSIA
UDABERRI-LOREAK

Zalantzarik baduzu, jo 40. orrialdera.

Garrantzizkoa da loreak eta landareak aukeratu aurretik terraza edo balkoia **eguteraan** dagoen ala ez ikustea, eguzkiak zenbateraino jotzen duen eta ze haize-korronteak **nagusitzen** diren.

Terraza edo balkoiaren orientazioa

Hori da lehenik ikusi behar den gauza, ze eguzkiaren indarrak eta haize-korronteek asko baldintza dezakete landarearen **bizi-iraupena**. Lekua eguzkitsua bada eta loreak jarri nahi izanez gero, gomendatzen da petuniak (0,57 €), arrosak, ziniak edo krabelinak (0,90 €) jartzea. **Ezpela** (2,80 €) oso gogorra da eguzkitan ipintzeko, baita beste zenbait landare usaindun ere: **ezkaia** edo **izpilikua** esate baterako. Itzal handiko lekua bada, oso egokiak dira fuksiak edo begoniak (0,96 €), hortentsiak, **udaberri-loreak**, ziklameak edo (*Impatiens wallerana*) baltsamina arruntak (hauek, etxeko poza deituak) (0,90 €). Huntza ere aski ongi hazten da leku **itzaltsuan**.

Intimitatea zaintzeko

Balkoi edo terraza osorik zurea ez bada, baizik bi familiaren artean **partekatua**, komeni da auzokoaren terraza-mugan **heskaia** edo landare **igokaria** jartzea intimitatea zaintzeko, lasaiago egoteko. Huntza oso gogorra da eta edozein klimatan ondo irauten du (3,45 €). Jasmin-landareak (9,02 €) eta jasmin faltsuak (28,58 €) ez dituzte hostoak galtzen eta usain onekoak dira, baina eguteraan jartzeko egokiagoak, ze jelak kalte handia eragiten baitie. Glizina (12,11 €) landare igokaria da, pergoletan jartzeko aproposa; **mahatsondo** arrunta ona da (4,18 €), oso azkar hazten dena.

BALTSAMINA ARRUNTA.-

Alegría de la casa.

BEIRA.- *Cristal.*

BIZI-IRAUPEN.- *Pervivencia.*

EGUTERA.- *Solana.*

EZKAI.- *Tomillo.*

EZPEL.- *Boj.*

GOGORTXU.- *Durillo.*

HESKAI.- *Seto vivo.*

HUNTZ.- *Hiedra.*

IGOKARI.- *Trepadora.*

ITZALTSU.- *Sombríaola.*

IZPILIKU.- *Lavanda, espliego.*

KANILA.- *Grifo.*

MAHATSONDO.- *Vid.*

MAHUKA.- *Manguera.*

NAGUSITU.- *Prevalecer.*

PARTEKATU.- *Compartir.*

UDABERRI-LORE.- *Primula.*

ZUHAIXKA.- *Arbusto.*

Zuhaixkak

Heskaia oso egokiak dira urte osoan balkoia edo terraza oso berde kolorez edukitzeko. **Gogortxu** izeneko landareak (45,35 €) irmo eusten dio edozein eguraldi-aldaketari. *Evonimus* esaten diotena ere oso aproposa hesi txikiak jartzeko. Usaindunen artean aipatzekoak dira abelia (13,88 €), ezkaia (1,05 €) eta erromeroa (0,96 €).

Loreak

Loreak oso ematen du balkoian eta terrazan, alaitu egiten du giroa. Terraza ondo apaintzeko onena da hostoak galtzen ez dituzten zuhaixkak, gogortxuak adibidez, eta garaiko loreak tartekatzea. Horrela lortuko dugu berdetasuna eta koloreak nahastea. Geranioak eta petuniak egokiak dira udaberrian jartzeko, udazkeneko lehen hotzak arte oso ondo irauten dute eta. Pentsamenduak oso egokiak dira negurako. Udaberri-loreak, aleliak eta landare usaindunak berde irauten dute urte osoan, eta urteko garai jakin batean bakarrik ematen dute lorea. Terraza **beiraz** itxia baldin bada, lore tropikalak jar ditzakegu giro exotikoagoa lortzeko.

DENBORAPASAK

HITZ GEZIDUNAK

	*Izena	Y	Gogo	Y	Argazki-kolorea	Y	Erromako hizkuntza	Y
	Bilatzeko egintza		Egun-izena		Ile kiribildua		Bertakoa	
	>		Y		Y		Y	
	Brea	>						
	Batez ere							
	>							
Aldapa-tsuak	Y	Infusio-mota	Y	Lutezioa	>	Anaia gaiztoa	>	
Itsas ugaztuna		Ez erlijiosoak		Kanpo		Bokak errepikatua		
>		Y		Y	Ni indartua	>	Modu-itzizkia	>
					*Deitura		Ustekabe-ko gertaerak	
Musika-nota	>		Erromako enperadorea	>	Y		Y	Karibe aldeko edari bizi
Ogi-egile			Sudurkaria					
>			Y	Sodioa	>	Errusiako errege	>	Y
				500				
Nor pluralean	>		Intsektu-hiltzaile debekatua	>	Y	Alde!	>	Hutsa
Zorua			Bitsa			Bihotzik ez duen zuhaitza		Edozein likido irentsi
>			Y	Bokala	>	Hura, noren kasuan	>	Y
				Gutxi-asko, gorputzean ditugu		Roentgen		
Animalia murr luzea	>		Y	Y		Bide erdian	>	Euskal Pedro
7 notak						Lehena		
>					Haitzei itsatsirik bizi dira	>	Y	Y
Uranioa	>	Errege galegoa	>		Tona	>	Memento	>
Munta		Musika-nota			Terbioa		Indioa	
>		Y			Y		Y	Fosforoa
								Bokala
Tabako-... kalte egiten du	>			Dirua bertan dugu	>			Y

Luis Manterola

Udan, batez ere udan, jaten dira izozkiak. Donostiako kafetegi batean bada izozki bat, argazkikoa, euskal izena duena: Mantangorri. Beste kafetegi batean izozki berezi bat ba omen da Gasteiz aldean, euskalduna izan nahi duena: "lekatxozko" zaporea ei du. "Vainilla" "vaina" hitzaren txikigarria edo diminutiboa dela uste, eta "vaina" leka denez, "leka"ren diminutiboa, "lekatxo" eta hortik "lekatxozkoa". Hitza asmatu zuenari burua jelatuko zitzaion hainbeste pentsatzeagatik!

ARGAZKI-KLIK

LOGIKA-JOKOA

Zalantzarik baduzu, jo 40. orrialdera

Gizaseme urdinak eta berdeak

Herrialde batean, gizaseme urdinek egia esaten dute beti eta berdeek gezurra. Behin batean emakume bat ibai-ertzean zegoen ilunabarrean norbaiten zain. Ikusi zuen hiru pertsona zeraman txalupa bat, baina ez zuen horien kolorea bereizten. Eta galdetu zien:

- Urdinak ala berdeak zarete?

Batek erantzun zuen, baina ez zitzaion esaten zuena ulertzen.

Bigarrenak urdina zela esan zuen, eta egia zen.

Hirugarrenak, berriz, esan zuen: ni naiz hemen dagoen kolore urdineko bakarra.

Zein koloretakoa zen hiru haietako bakoitza?

DENBORA-PASAK

Lau argazki hauetan komunaren historia azaltzen da laburbilduta: 1. Aitzinako Egipton. 2. Erromatarren garaian. 3. Napoleonen garaian. 4. Iraultza Industrialaren garaian.

Etorkizunean W.C.-an bapore-bidezko garbiketa izango da. Hori dio Iraultza Industrialaren garaiko marrazkiak, baina beste 3 marrazkietan zer jarriko zenuke, nola "salduko" zenuke komuna?

Komunaren historia

BATEK DAKI!

Tarte honetan eskainiko dizkizugun kontuak oso zientifikoak ez badira ere, kuriosoak direlako bildu ditugu. Ea zuri ere hala iruditzen zaizkizun! Hil honetakoa, hauxe:

"Santa Maria" belaontziaren benetako izena "Mari Galant" zen, Aginagako "Azkonobieta" ontzian egin.

ARRASTOTIK

PUBLIZITATEAREN

Ondorengo irudia produktu baten iragarkitik hartu dugu. Jakingo al zenuke asmatzen zer den saldu nahi dena?

ZUZENKETA-ORRIAK

Gaurgero

Gaurgero

1. b, 2. a, 3. c

INTERESGUNEAK

HITZA/MOLDEA	ESANAHIA
EGUTERA •	• Eguzki aldera dagoen alde
GERIZPE •	• Itzalpea. Zuhaitz batek edo kideko zerbaitek eratzen duen itzala, itzalean dagoen tokia
LAIOTZ •	• Eguzkiak jotzen ez duen tokia
ITZALGUNE •	• Itzalean dagoen zatia edo gunea
ITZALTSU •	• Itzal asko dagoena, iluna
ITZAL •	• Begirunea, ospea • Hutsunea, akatsa • Itxura, irudia, bereziki ahula edo hutsala • Babesa • Espazio-zati iluna • Espetxea, presondegia • Goibeltasuna • Alde goibela, okerra edo badaezpadakoa • Zezenketa hasitakoan eguzkitan ez dagoen zezen-plazako zatia

Azioak: Fruta-lapurretak, merkantziak ikusi....

Kirolak: Pilota eta futbola.

Jolasak: Buleketan, katean, azkeneketan, kaniketan, txibetan, uztaiarekin korrika, karta-jokoak...

Tebeoak: Pantera Negra, Jabato, El Capitán Trueno.

Meriendak: Txorizo-panplona eta txokolata.

Eguzkiari eta beroari ihesi, sagastia...

Baina sagastia bezain aterpe goxo trenbidea...

Kiroletan, berriz...

Gainerakoan...

Telebista ere iritsi zen halako batean...

EUSKARAZ

GAZTELANIAZ

ASTIGARRA

ARCE

PAGO

HAYA

HARITZA

ROBLE

URKIA

ABEDUL

ELORRIA

ESPINO

HAGINA

TEJO

INTXAURRONDOA

NOGAL

LIZARRA

FRESNO

ARTEA

ENCINA

EREINOTZA/ERRAMUA

LAUREL

Gaurgero

Hauek dira testuan azpimarratzen diren ezaugarriak, ustez behintzat, Elvis arrakastara eraman zutenak:

- ☞ Bihurria, guztiaaren aurka azaltzen zen. Horregatik gustatzen zitzaion gazteei.
- ☞ Maisuki interpretatzen zituen gospel, spirituals, rythm & blues estiloak, nahiz eta zuria zen. Horrela, publiko zabalago batengana iristen zen.
- ☞ Bere ahotsaz ikaragarritzko inflexioak egiteko gauza zen, entzuleak harrituta utziz.
- ☞ Gorputz elektrikoa zuen, mugitzeko modu probokatzailea, garaiko gizarte puritanoaren aurka erabat.
- ☞ Gazterik hil zen, honela ez zuen astirik izan bere karreraren hondoa jotzeko, nahiz eta dekadentzia hasita zegoen.
- ☞ Bere lepotik bizi zen asko zegoen eta dago, oraindik ere. Diru asko mugitzen zuenez, diskoetxeek ere interesa zuten iturria ez ixteko.

LUCKY LUCKE

Bere itzala baino azkarragoa zen gizona.

DRACULA

Ezin zen egunez bizi, eguzki-izpiek kalte egiten ziotelako.

ATARRABI edo AXULAR

Mariren eta Majuren umea da. Zintzoen ahaide da Atarrabi. Etsairen ikasle izan da, Mikelats bezala. Itzalik gabe bizi omen zen, baina bizitzako azken unetan berreskuratzea lortu zuen. Nola, baina? Erantzuna jakin nahi baduzu, jo 28. orrialdeko ipuinera.

Gauetz ezin da, adibidez:

- ☞ Txorien kantua entzun
- ☞ Lagunei telefonoz hots egin (oso goiz ez bada, behintzat)
- ☞ Erosketak egin
- ☞ Egunsentia ikusi
- ☞ Ostadarra ikusi
- ☞ ...

ZUZENKETA-ORRIAK

Elkarritzeta

Hauek dira falta diren hitzak, deklinatuta
beretik
denborak
akatsetatik
haurrengandik, liburuetatik

BIZILEGE APARTAK

- En la década de los sesenta estaban de moda los Beatles
- **60ko hamarkadan Beatles taldea zegoen modan**
- Los años 80 fueron los de la movida madrileña
- **Madrilgo mobida 80ko hamarkadan eman zen**
- El cine mudo fue cosa de los años 30
- **30eko hamarkadako kontua izan zen zine mutua**
- La iglesia de la ciencia destaco en la década de los 90
- **Zientziologiaren elizak 90eko hamarkadan izan zuen garrantzirik handiena**

HITZ GEZIDUNAK

	*Izama	Y	Gogo	Y	Argizki- kolorea	Y	Eromako hizuntza	Y
Bilatzeko egintza	M		Egun- sena	G	bi kerribidu	S	Betakos	L
Bera	B	I	L	A	K	E	T	A
Batez ere	G	A	L	I	P	O	T	
	B	E	R	E	Z	I	K	I
Adipis- tsosk	M		Infesio- -neta	Y	Luteria	Y	Amara gaitza	Y
Isas upatuna	T		Er erlijiososk	Kanpo	L	U	Bokai zereptakua	K
	B	A	L	E	A	N	A	I
Musika- -nota	L	A	Eromako espera- -dona	Y	Si indartua	Y	Moda- -estetikia	K
Ogi-sagile	T	I	Sudarkaria	Y	*Dektura	Y	Ustekabe- -biu gertatze	A
	O	K	I	N	Sodoni 500	N	A	E
Nor pluralan	A	K	Inesku- -siltatze deklakua	Y	Alde!	Y	U	T
Zorua	E	R	O	A	Bokai	Y	Hara, noren kasuan	Y
Animalia mami luzen	T	A	P	I	R	R	A	Y
7 notak	E	S	K	A	L	A	L	A
Uranua	U	R	E	I	Tona	T	Memento	Y
Munta	G	A	R	R	A	N	T	Z
Tabako- -kale egiten da	K	E	A	K	Dina bertan dugu	B	A	N

Ez dira igual-igualak. Zergatik?

Ereinen bertsioan

- Hika hitz egiten dio Txerrenek Atarrabiri
- Lana ezinezkoa da egitea, irina eta zahia, biak bahearen zuloetatik pasa egiten direlako. Beraz, zulo handiegiak dira.
- Atarrabik hanka bat kobazulotik kanpo du ihes egiteko orduan. Bestea barruan, suposatzen da.
- Garbi adierazten da Txerrenek bidea oztopatu nahi diola Atarrabiri, eta ez dela garaiz iristen, “beranduegi”. Hots, garbiago ageri da Atarrabik zergatik eta nola egiten duen ihes.

Ediciones Astiberriren bertsioan

- Atarrabik gau eta egun lan egiten duela esaten du, baina ez du esaten lan hori egitea ezinezkoa dela: hortik ezin daiteke esan zulo handiegiak direla.
- Zera dio: “Haitzuloaren sarreratik gertu zegoenean, ihes egiteko zorian...”. Bale, sarreratik gertu, baina kanpotik ala barrutik? Berdin dio, baina diferentzia hor dago.
- “Eraso hilkor” bat aipatzen da. Baina ez du zehazten zein den eraso; atzetik lasterka joate hutsari ezin zaio *eraso* esan. Beraz, arrazoi honengatik eta, uste dugu errazago ulertzen dela *Ereinen* aldaera bestea baino.

1. Enkoadratzen den irudia
2. Plano-eskalen erabilera
3. Angeluazioa
4. Argiztapena
5. Soinua
6. Muntaia
7. Dekoratuak, janzkerak, makillajeak eta abar luze bat

☒ 3.a da erantzun zuzena.

SALTSAN

EGUZKITAN

EZPELA
PETUNIA
ARROSA
ZINIA
KRABELINA
EZKAIA
IZPILIKUA

GERIZPEAN

HUNTZA
FUKSIA
BEGONIA
ZIKLAMENA
HORTENTSIA
UDABERRI-LOREAK

PUBLIZITATEAREN ARRASTOTIK

Etengabe arituko zara margotzen

Bazen garaia: oso merke dauden pinturak. Horrela ezin uko egin. AKIk baititu merkatuko preziorik merkeenak, urteko egun guztietan, ikaragarritzko aukerarekin, gainera. Merkeagoak aurkitzen badituzu, AKIk aldea bueltatuko dizu eta gainera %10eko deskontua egingo dizu. Ah! Eta kontuz ibili udaltzainekin!

Brikolajea - Lorezaintza - Dekorazioa

LOGIKA-JOKOA

Erantzuna: Lehenbizi hitz egin zuena eta bigarrena urdinak ziren eta hirugarrena, berdea. Zergatik?

Hirugarrenak gezurra esan bazuen, orduan bigarrenak egia esan zuen; beraz, lehenengoa urdina zen. Hirugarrenak egia esango balu, orduan bigarrenak gezurra esango zuen; eta berak lehenengoa urdina zela esaten bazuen, lehenengoak berdea zela esan zuelako izango zen; baina hori ezinezkoa da, ze hirugarrenak egia esan izan bazuen, lehenengoak berdea izan beharko zuen eta gezurra botako zuen urdina zela esanez.

Hauxe da biñeten orden zuzena:

1. 4. biñeta
2. 7. biñeta
3. 5. biñeta
4. 1. biñeta
5. 6. biñeta
6. 3. biñeta
7. 8. biñeta
8. 2. biñeta

Kraslearen koaderno

HADE 327

ZURE IDATZIAK HOBETU NAHI AL DITUZU?

ITZALA

Pako Sudupe

Gehienetan gai zehatzagoa izango dugu esku artean, errazago ikusiko dugu zein ideia azpimarratu behar dugun idazlanean honi koherentzia emateko, zein jarrera edo zein sentiera dugun nagusi aurkezten diguten gaiarekiko; hala ere, oraingoan, begiratu batera behinik behin gai poetiko samarra eta aski zehazgabea dugu aurrean. Nola helduko diogu zezenari adarretatik? Itzalaren zein zentzu edo adiera hartuko dugu ardatz eta zein utziko bazter?

Euskal hiztegi bat hartzen badugu jabetuko gara badituela gutxienez bost adiera eta hauetatik nagusienak hiru: gorputz batek sortzen duen gune iluna; begirunea sortzen duen zera; eta, alde goibela, okerra edo badaezpadakoa. Adiera hauetatik zein iruditzen zaizue har dezakegula ardatz? Itzalaren esanahi arruntena gogoan hartuz gero, eta udan gaudenez, ez al duzue berehala eguzkiarekin lotzen, eguzkia hartu behar frenetikoarekin, eguzki-gose izugarriarekin. Adin batetik gorakoen artean, gaur egun ere, ohikoa da esatea eguzki erreak duen zerarik ederrena itzala dela, baina egungo egunean askoz gehiago dira eguzkiaren atzetikitsu-itsu ibiltzen direnak eta itzaletik ihesi. Hemen badugu gaia idazlana egiteko: eguzkia eta itzala. Gainera, gaia zehazten hasita seguru nago eguzki-hartze eta kolorea hartzeko kontu honetan alde onak, hots, argiak, eta alde ilunak, hots, itzalak, sumatuko ditugula berehala eta horrela garatu ahal izango dugula gaia; eguzkia eta itzal, argiak eta ilunak korapilatuz. Besterik gabe, indarra hartu eta paper zuriak ematen duen nahigabea uxatzeko, idatz dezagun sarrera.

Udazkena, negua eta udaberria ere zati handi batean itzalean igaro ondoren, ez al da normala gurean, ez al du gorputzak eskatzen aire libreria ateratzea, mendira, hondartzara abiatzea, batez ere kontuan izanda gero eta kaletarrago eta hiritarrago bihurtzen ari garela, gero eta naturatik urrundago bizi garela. Bai noski. Ez da hemen inongo itzalik; aitzitik, jarrera osasungarria da, gure gorputzarentzat eta espirituarentzat ere oso onuragarria den jokabidea, ohitura errota izatea merezi duena. Honek ere badu, ordea, ifrentzia*: gehiegizko eguzki-hartzea, beltzaran egoteko obsesioa.

Ikusten duzuen bezala, kontrasteaz baliatu naiz paragrafoa idazteko. Zailena egina dugu: zer klabetan idatzi behar dugun aukeratua dugu, zer tonuri jarraitu behar diogun markatua, eta horri eustea baino ez zaigu geratzen. Ohartxo bat "ifrentzia"ri buruz. Itzalak eguzkia iradokitzen duen bezala, eta argia: ifrentzuak aurkia** iradokitzen du, eta aurkia/ifrentzia bikotea aski errota da egungo euskal literaturan. Seguru aurrera ere horrelako bikote antonimoen beharra izango dugula, kontrastean oinarrituriko idazlana garatzekotan garenez. Paragrafoari paragrafoa, gara dezagun bigarrena:

* atzealdea

** aurrealdea

Zenbat gazte eta zenbat adineko dira gaur egun zain-zain egoten direnak eguzkia noiz aterako, hartu eskuoihala, toaila handia eta hondartzaren batean edo nonahi eguzkia hartzera joateko. Lehenengo gorputzaren aurrealdea, gero atzealdea edo aldearantziz. Oraindik ere, emakumeak gehiago gizonak baino, baina gero eta gizon gehiago; nerabeak gehiago adinekoak baino, baina adin guztietakoak. Dugun presio soziala ez da txantxetako: kolorea hartzen ez baduzu, beltzarantze bidean jartzen ez bazara, gaixotzat joko zaituzte batzuek, xelebretzat beste batzuek, beti joera nagusien kontra ibili behar duen pertsona susmagarritzat, ez fidagarritzat. Hau ez al dugu bizi dugun garaiko alde ilun bat, itzal nabarmen bat?

Ez dut dramatizatu nahi, ez naiz hasiko kontatzen zein gaitz larriak sor ditzakeen eguzkitan gehiegi egoteak, hots, azaleko minbiziak eta gainerakoak, gaiari dramatismoa ezarri beharrez ez naiz hasiko muturreko kasuak azaltzen, eta kontaketaekin morbosoki goxatzen, baina ez dut uste gezurretan nabilenik esaten badut osasun bila baino gehiago estetikak akuilaturik jotzen dugula eguzkitara eta hori ez da jokaera sana, gizaki posmodernoaren itzala dugu, ifrentzua.

Idazten hasteko ideia nagusi bat nahikoa izan dugu: itzalak eguzkia iradoki digu, eta eguzki-gosearekikoa aztertzearekin batean ikusten genuen kontrasteak emango zigula bidea idazlana taxutzeko. Kontrasteari tiraka gizaki posmodernoaren itzal batera iritsi gara. Idatziz egin dugun bideak berak delako gizaki posmodernoaren itzal hori azaltzera, mugatzera, interpretatzera bultzatzen gaitu. Asko gehiago ez dugu luzatu behar idazlana. Beste pasarte bat aski dugu gizaki posmodernoaren itzalarena gehiago zehazteko eta gero azken pasarte, idazlanean zehar egindako ibilbidea laburbilduz idazlaneko punturik axolazkoenak jaso ahal izateko.

Azken aurreko pasarte ideia honen inguruan tolestaturiko nuke: gizaki posmoderno baliu espiritualez hustu samar dabil eta hutsune hori gorputza jainkotuz, gurtuz, bete nahi luke. Horrexek esplikatzen du ongien beltzaran jarri beharraren sukarra eta kanpotik eder egon beharraren obsesioa.

Azken pasartean azalduko nuke izenburuak berak hartara bultzaturik itzal bila ibili garela testu honetan, eta alde horretatik argiari baino itzalari leku gehiago egin diogula, eta testuan barrena nabarmendu ditugun ifrentzuak berriro aditzera emanez amaituko nuke idatzia.

Batzuk jadanik konturatuak zaudete, baina beste batzuk ez, seguru asko: idazlana abentura ttiki bat ere izan daiteke -askotan hala da-, eta pasarteak idazteak gauzak argiago ikusten lagun diezaguke eta hartara esker oneko ere bihur liteke oro har fama aski txarra duen idazteko langintza hau. Horixe du xede nagusi testu honek.

saioa

gure ikasle saiatua
"ITZAL HANDIKOA?"

Oraingoan, konturatuko zarenez, desordenan eman ditugu komikiaren binetak. Izenburuari, marrazkiei eta testuei erreparatuta, saia zaitez ordenatzen. Horretarako, bineta bakoitza zenbatgarrena den idatzi beharko duzu.

Zalantzarik baduzu, jo 39. orrialdera.

Indarrrik geratu bazaizu, berriz, saia zaitez gertatutakoa kontatzen, hurrengo lerrook erabiliz:

Jakonek proposatu die ikasleei

Saiolari bururatu zaió.

Baina,

.....

.....

Zuri ere gertatu al zaizu antzeko egoerarik euskaltegian? Kontatzen badiguzu, gure aldizkarian argitaratuko dugu. Beraz, badakizu, hartu boligrafoa eta bete segidan dituzun lerroak.

.....

.....

.....

.....

.....

*Badakizu nora bidali: HABE aldizkaria, Vitoria-Gasteiz kalea, 3 5. solairua, 20018 DONOSTIA
edo posta elektronikoz: argitalpenak@habe.org helbidera.*

► IKUSIZ IKASI

Hil honetako idatzia aukeratzeko garaian, kontuan izan dugu ekainean hizkuntz eskakizuneko azterketa izan eta gainditu ez duen jendeak hil honetan izango duela bigarren aukera. Ea oraingoan balekoa den! Irakurri arretaz ikasle honek idatzitakoa eta segidan datozen iradokizunak. Gogoan izan, edonola ere, bere garaian gainditutzat jo zela idatzia.

1.h.e.

GAIA: Bihar lankide berria dator lanera, zurekin lan egitera.

Arduradunak esan dizu, bera ez dagoenez, lankide berriari zeuk azaldu behar diozula zer egin behar duen. Hala egitekotan geratu zara. Baina azken momentuan konturatu zara bihar goizeko lehen orduan kanpoan zarela.

Beraz, paper batean, zer gertatu den azalduko diozu lankideari eta zu etorri bitartean zer egin ahal duen esango diozu.

ARAZOA/ZER:

Kaixo lankide berria:

Ni Gonzalo naiz; zurekin lan egingo dut; baina arazo bat daukat eta bihar berandu helduko naiz. Atzo Hospitaletik deitu ninduten froga bat egiteko, orain dela hilabete bat istripu bat neukalako eta mina asko daukat, orduan eskaneren froga egingo didate. Horrexegatik joango naiz. Uste dut ordu bat edo Hospitalean egongo naizela, baina zu trankil, lehengo orduan ia-ia ez dago lanik.

Badaezpada, nik esango dizut zuk egin behar duzuna.

EGIN BEHARREKO ZEREGINAK:

Gure mahai ondoan badago gela txiki bat, eta gela horretan badaude giltza guztiak. Panel hori handia da baina ondo prestatuta dago, niri asko gustatzen zait. Ezkerraldean daude goiko giltzak eta eskuinaldean besteak. Giltza guztiak ordenatuta daude eta gainera bakoitzak bere izena dauka. Beste aldetik mahai gainean kuadranteak daude; kuadranteetan agertzen dira: gelak, zein taldek erabiltzen duena, zein ordutan eta abar. Gimnasioan lehengo orduan badago aerobik talde bat baina irakasleak badaki zer egin behar duen eta zein giltzak hartu behar ditun.

Ikusi arte.

Gonzalo

Gure iradokizunak: Oro har hartuta, jarritako eginkizuna ondo betetzen duen idatzia da hau, baina baditu hainbat akats, larriak ez diren arren. Azter ditzagin:

Ortografian: **hospitalla** idatzi du, kontuan izan gabe euskaraz **ospitale** dela hitza **min asko** idatzi du eta **min handia** behar zuen.

lehengo idatzi du eta **lehenengo** behar zuen.

zein giltzak idatzi du, baina mugagabea deklinatu behar zuen: **zein giltza**, beraz.

Zehar galdera eta erlatibozkoaren arteko nahasketa bat ere atzeman dugu: zein taldek erabiltzen **duena** idatzi du eta zein taldek erabiltzen **duen** behar zuen.

ditun idatzi du, aditz-forma honek e hartzen duela kontuan izan gabe. **dituen** idatzi behar zuen, beraz.

► ADISKIDE GAIZTOAK (23)

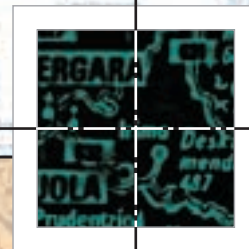
LEGEA (LEGEA EGIN)

Legeak egitea, berez, denok dakigu legegilearen eginkizun berezkoa dela. Baina badu euskaraz beste esanahi bat ere, **bazkari-legea** egiten denean, hain zuzen. Azken kasu honetan, "cumplir con la hora de comer" (a mediodía) esan nahi du. Hau da, bazkaltzeko ohitura bete edo bazkari arin bat egin. Molde honen pareko dugu **bazkari-pasada** ere.

HABE

aldizkaria non

GIPUZKOA

ANDOAIN

ERNAITZA LIBURUDENDA
Zumea, 2
20140 ANDOAIN

BERGARA

ETXEPARE-BILINTX
MEGADENDA
Ibargarai, 12
20570 BERGARA

DONOSTIA

HONTZA LIBURUDENDA
Okendo, 4
20004 DONOSTIA

BILINTX MEGADENDA
Fermin Calbeton, 21
20003 DONOSTIA

RAMOS LIBURUDENDA
Bergara, 6
20005 DONOSTIA

IRUN

BERTSOHOP-BILINTX
MEGADENDA
Paseo Colon, 8
20300 IRUN

OSKARBI LIBURUDENDA
Paseo de Colon, 11
20302 IRUN

TOLOSA

BILINTX MEGADENDA
Aroztegieta, z/g.
20400 TOLOSA

OÑATI

IBARRONDO LIBURUDENDA
Plaza. Fueros, 10
20560 OÑATI

ZARAUTZ

GAROA LIBURUDENDA
Trinidad, 7
20800 ZARAUTZ

BIZKAIA

BARAKALDO

MILOS PALENZUELA
LIBURUDENDA
Uribe Merindadea, 14
48901 BARAKALDO

BASAURI

BIOK LIBURUDENDA
Dr. Garay, 11
48970 BASAURI

BILBO

CASA DEL LIBRO-URQUIJO
Alda. Urquijo, 94
48009 BILBO

CASA DEL LIBRO,
LA LIBRERÍA
Colon de Larreategi, 41
48009 BILBO

MACEDA LIBURUDENDA
Santa Clara, 16
48006 BILBO

HERRIAK LIBURUDENDA
Licenciado Poza, 11
48008 BILBO

VERDES LIBURUDENDA
Correo, 7a
48005 BILBO

URRETXINDORRA
MEGADENDA
Iparragirre, 26
48011 BILBO

LIZARDI LIBURUDENDA
Heliodoro de la Torre, 9
48014 BILBO

CAMARA LIBURUDENDA
Euskalduna, 6
48008 BILBO

BINARIO LIBURUDENDA
Iparragirre, 9 bis
48009 BILBO

KUKUMA LIBURUDENDA
Colon de Larreategi, 21
48001 BILBO

KIRIKIÑO LIBURUDENDA
Colon de Larreategi, 11
48001 BILBO

LAUAXETA LIBURUDENDA
Rodriguez Arias, 45
48011 BILBO

DURANGO

HITZ LIBURUDENDA
Artekalea, 14
48200 DURANGO

LEIOA

ARTAZA LIBURUDENDA
E.H.U. Leioako Kanpua
Posta kutxa 56
48940 LEIOA

SANTURTZI

TEMAS LIBURUDENDA
Pagazaurtundua, 3
48980 SANTURTZI

ARABA

GASTEIZ

ARRIAGA MEGADENDA
San Prudencio, 7
01005 GASTEIZ

CASA DEL LIBRO-AXULAR
LIBURUDENDA
Arka, 11
01005 GASTEIZ

STUDY LIBRERÍA
Fueros, 12
01004 GASTEIZ

AYALA LIBURUDENDA

CAMPUS ARRIAGA

NAFARROA

ARBIZU

BERIAIN LIBURUDENDA

ETXARRI

KAXETA LIBURUDENDA

IRUÑA

AUZOLAN LIBURUDENDA
San Gregorio, 3
31001 IRUÑA

AUZOLAN LIBURUDENDA
(Berria)
Tutera, 16
31003 IRUÑA

XALEM MEGADENDA
Avda. Baiona, 52 (Golem
Eraikuntza)
31008 IRUÑA

LIBRERÍA GOMEZ (RIOJA)
Pio XII (Esq. Rioja)
31008 IRUÑA

LIBRERÍA EL PARNASILLO
Castillo de Maya, 45
31004 IRUÑA

IPARRALDEA

BAIONA

MATTIN MEGADENDA
Saint André plaza
64100 BAIONA

LEHENGO ETA ORAINGO HABE ALDIZKARIAK INTERNETEN ESKURA

HABE ALDIZKARIAREN
HEMEROTEKA HTML ETA
PDF FORMATUETAN

www.habe.org

HELBIDEAN KLIK EGIN!

